

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Pars Quarta, Quæ Exhortationes Præcipue Continet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

(155)

P A R S Q U A R T A, Q U Æ E X H O R T A T I O N E S P R Æ C I P U E C O N T I N E T.

Dixi, hanc partem exhortationes præcipuè continere, quia interdum in ea aliqua præcepta traduntur, ut patet de duobus illis, quæ de labore manuum, & de silentio tractant, ut suis locis etiam dicemus.

C A P V T X I I I.

Exhortatio de spiritualibus armis.

T E X T V S.

*Q*uia verò tentatio est vita hominis super terram, & qui pie voluit vivere in Christo, persecutionem patiuntur; Adversarius quoque vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, querens quem devoret; omni solitudine studeatis, indus armatura DEI, ut possitis stare adversus insidias inimici. Accingendi sunt lumbi vestri cingulo castitatis. Munendum est peccus cogitationibus sanctis. scriptum est enim: Cogitatio sancta servabit te. Induenda est lorica iustitia, ut Dominum DEUM vestrum ex toto corde, & ex tota anima, & tota virtute

diligatis, & proximum vestrum, tanquam vos ipsos. Sumendum est in omnibus scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere: sine fide enim impossibile est placere DEO. Galea quoque salutis capiti imponenda est, ut de solo Salvatore speretis salutem, qui salvum facit populum suum à peccatis eorum. Gladius autem spiritus, quod est verbum DEI, abundanter habet in ore, & in cordibus vestris: & quæcunque vobis agenda sunt, in verbo Domini fiant.

G L O S S A I.

Legend. Christi milites, deposito corporis animique torpore, ad vitiorum spiritualem pugnam, manendo in castris vigilando in acie, Regula hic scripturæ variis testimoniis conatur excitare: ut in prociectu constitutos inimica hostium subversio prævenire non possit: & sic armis munitos in bellum prodire nos monet. De hac militia spirituali plura apud Patres scripta reperiuntur, præcipuè apud Divum Chrysologum *sermone 12. 13. 14. & 15. & 28.* apud Antoninum 3. parte summa titulo 4. cap. 1. par. 3. 4. & 5. apud Laurentium Justinianum, in opusculo de interiori constituto; Cassianum, libro 4. capite 38. & collatione 7. Cap. 5. & apud alios passim, ex quibus omnibus Cassianum de armis spiritualibus *dicitur Collatione 7.* loquentem hic audiemus. Hujus Centurionis qualia arma sint, vel ad huc Joan. quæ præriorum exercitia præparentur, audi beatum Apostolum prædicantem (2. Cor. 10.) *ARMARIA* (inquit) *militia nostra non carnalia sunt, sed*

potentia DEO. Dixit qualia sint, id est, non carnalia, nec infirma, sed spiritualia, & potentia DEO. Deinde ad quos sint exercenda, conflictus consequenter insinuat. Ad destructionem munitionum cogitationes purgantes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam DEI, & captivantes omnem intellectum in obedientiam Christi, præparati ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit primum vestra obedientia. Quæ omnia sigillatim præcurrere sicut necessarium, ita etiam alterius temporis est.

Armorum tantummodo volo vobis generalia proprietatesque patefacere, quibus nos quoque si volumus bella Domini præliari, & inter Centuriones Evangelicos militare, accincti jugiter debemus incedere.

Sumite (inquit Ephes. 6. Cap.) scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Fides est ergo, quæ excipiens ardentissima libidinum tela, metu futuri iudicii, & caelestis Regni credulitate mortificat.

Aaa 4

Ei

Cap. 29. 30. & 31. *Disciplina monastica & Annotationes Anton. à SpirituS, in hunc textum, qui num. 436. ad illa verba: Verbum Dei abundanter habet in ore & in cordibus vestris. docet Car-*

melitas
ex Regu
la quasi
præcepto
ad mu-
nos præ-
dicatio-
nis & dis-
seminati-
onis
verbi Dei
obligari,
pro quo
citatur no-
stros Joan. Bachonium, Joan. Soreth, Hieron.
Gratian, quos referri etiam ac sequitur P. Lezana
Tom. 5. in mari magn. Curm. n. 143 licet alii, ut cit.
Joan. à JESU MARIA & Franc. hunc locum
exponant de communibus seu privatis collo-
quiis Religiosorum, ita ut Regula velit illa de-
re semper esse de DEO, rebusque divinis.

custodire. Aliis enim membris truncatum
quempiam licet debilem, possibile tamen est,
utcumque superesse: sine capite verò nemini
vel brevis vitæ spatium prorogatur. Et gladium
spiritus, quod est verbum DEI. Penetrabilis nam-
que est omni gladio accipiti, & perstringens usque ad
divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque &
medullarum, & discretor cogitationum, & inten-
tionum cordis, dividens (scilicet) & abscidens
quicquid in nobis carnale tenuerit repererit.
Quibus armis quisquis fuerit communitus, ab
hostium semper telis ac depopulatione defen-
sus, non ut captivus, ac subditus ad hostilem
cogitationum terram constructus, deprestantium
vinculis abduceatur, nec audiet per Prophetam
Baruch 3. Quare inveteratus es in terra aliena?
sed quasi triumphator ac victor in illa, quam vol-
uerit, cogitationum regione consistet. Hactenus
Cassianus, quibus opimè explicat arma spiri-
tuali, de quibus in hoc Cap. mentio fit.

CAPUT XIV.

De labore manuum.

TEXTVS.

Faciendum est vobis aliquid operis, ut semper Diabolus inveniat vos occu-
patos: ne ex otiositate vestra aliquem intrandi aditum ad animas vestras
valeat invenire. Habetis in hoc B. Pauli Apostoli magisterium pariter &
exemplum, (in cujus ore Christus loquebatur) qui positus est à DEO prædica-
tor, & doctor gentium in fide, & veritate; quem si sequuti fueritis, non po-
teritis aberrare. In labore, inquit, & fatigatione fuimus inter vos, nocte, & die
operantes, ne quem vestrum gravavimus: non quasi nos non haberemus potestatem,
sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam cum essemus apud
vos, hoc denuntiabamus vobis, Quotiam si quis non vult operari, non manducet.
Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil operantes: is autem
quis huiusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino IESU Christo, ut cum si-
lentio operantes, panem suum manducet. Hac via sancta est & bona: ambulate in ea.

De labore
manuum
Pach. à n.
35. usque
ad 100.
Basil. in
Reg. fusi.
Reg. 37.
38. 39.
40. & 42.
D. Bene.
Cap. 48.
57 & 56
Franc. 5.
Reg. Soc.
Jeju 3. p.
61. n. 6.
Reg. Mo-
nach. c. 17
Vid. Joa.
à JESU
MARIA
Oper. T. 2.
Cap. 32.
Disciplina
monastica
& Fran-
cisci à S.
Elia co-
rulerimus,
in hoc
Cap. Reg.
Commēt.

GLOSSA II.

In hoc Capite labor manuum præcipitur, ac va-
riis Scripturæ testimoniis commendatur. Cir-
ca hoc Cap. scilicet dubium se offert, quare Re-
gula, cum laborem manuum & silentium præ-
cipit, pro horum confirmatione tot Scripturæ
testimoniis utatur: cum alia majora præcepta
simplici stylo supra tradiderit & Respondeo:
2. Cap. 32. Quod quamvis labor manuum ferè in omnibus
part. 2. Religionum Regulis decernatur, maximè ta-
men solitariam vitam agentibus erat necessa-
monastica
rias: & ideo tantopere à Regula commenda-
& Fran-
cisci à S.
Elia co-
rulerimus,
in hoc
Cap. Reg.
Commēt.

quam medium necessarium ad consequendam
hanc cellulæ custodiam, laborem manuum in
hoc Cap. præteritur: de quo infra latius dicemus.
Circa hunc Regulæ articulum, multa de
manuum labore adduci possent: omnia tamen
ad hæc erunt reducenda. Primum, ut disseramus,
quam utilis ac commendatus semper in Reli-
gionibus fuerit hic labor. Secundum, quid no-
mine hujus laboris intelligatur; & qui labores
maximè Religiosis congruant. Tertium, quo sine
in Religionibus labor manuum fuerit introdu-
ctus. Quartum de modo laborandi, ut sine di-
stractione, & dispendio spiritus fiat. Ultimum,
qui sint, qui in Religionibus laborare manibus
teneantur.

DVBIVM I.

A quo tempore in Religionibus corporales labores fuerint in usu.

In primis ab Apostolorum tempore, qui vetè Ab Apo-
Religiosi fuerunt, hoc exercitium fuisse in usu, itolorum
Paulus

Paulus Apostolus suo exemplo & doctrina 2. ad Thess. 5. & alibi docet. Imò & de omnibus Apostolis Hieron. ad Rusticum idem testatur: cui consonat Benedictus in Regula capitulo 48. cum ait: Tunc vero monachi sunt, si de labore manuum suarum vivunt, sicut & Patres nostri, & Apostoli. Hæc Benedictus. De omnibus etiam Apostolis loquutus est Paulus 1. ad Cor. 4. Laboramus operantes manibus nostris.

Deinde in primordiis fidei, pauci illi, probatissimi tamen monachi, qui à B. Evangelista Martico (qui primus Alexandria Pontifex præfuit,) normam suscipere vivendi, maximo fervore, (ut Cassianus lib. 2. instit. Cap. 5. ex historia Ecclesiastica refert) scripturarum divinarum lectionibus, orationique, & operibus manuum diebus ac noctibus incubabant. Inde Anachoretarum Princeps, Paulus, & Antonius, qui prædictis temporibus florere, manibus diu noctuque laborarunt.

De Paulo Cassianus lib. 10. Cap. 24. narrat, quod, cum per anni spatium antrum ejus opere manuum suarum fuisset impletum, id, quod sollicita cura laborarat singulis annis, supposito igne concremabat. De Antonio Hieronymus in ejus vita, illum assidue manibus laborasse tradit. Hocque fuisse tam Anachoretis, quam Ægypti Monachis exercitium usitatissimum, variis in locis Cassianus refert, præcipue verò lib. 2. instructionum Cap. 3. & lib. 5. Cap. 37. 38. & 39. Maxime verò libro decimo per totum, & demum collatione 24. Cap. 11. & 12. ubi docet, antiquos monachos maxime delectari ex Agape sustentari.

Est autem Agape nomen Græcum, quod Græcè idem, quod Latine dilectio & caritas, sonat. Ac proinde translatum est, ut etiam significet quicquid in egenos, & pauperes erogatur: ut videre est apud Tertull. lib. ad Martyres, de his, qui in carcere detinebantur: apud Erasmum in scholiis in Epistolam D. Hieronymi ad Eustoch. & inter alios, puiche apud Covari. Cap. ult. de testam. n. 2. ubi vim ac proprietatem hujus nominis explicat. Cassianus verò d. collat. 24. & collat. 16. Cap. 14. per Agapen intelligit id, quod otiosis hominibus, & non laborantibus à quibuscunque tribuitur, ut notat Henric. Chiquius in annot. ad Cassianum verbo (Agape). Hæc obiter dicta sunt, ut unicusque sit facile advertere, apud illos Monachos nefas reputari, ex Agape sustentari.

Quare D. Hieron. ad Rusticum ait: Ægyptiorum Monasteria hunc tenent morem, ut nullam absque opere, aut labore suscipiant. Et ut ad Regulas Patrum accedamus, in primis Pachomius, qui Regulam ministerio Angelorum suscepit à num. 35. usque ad 100. tam laborem, quam modum in eo à monachis servandum præscribit.

Basilius quoque in suis Regulis, tam in his, quas fufius explicat, maxime interrogazione 37. 38. 39. 40. & 42. quam in his, quas compendio tradit, variis in locis studium hoc laborandi suis monachis commendavit, ita, ut maxima suæ Regulæ pars in operatis artibus, & eorum instrumentis ordinandis, ac regendis versetur.

Divus Benedictus Cap. 48. sua Regula de opere manuum quotidiano, & Capite 57. de artificibus Monasterii statuit. Neque his contentus, deinde Cap. 66. in suis Monasteriis omnes artes mechanicas, si possibile esset, à Monachis optat exerceri.

Divus Augustinus integrum librum de opere Monachorum scripsit: & in sua Regula omnes tam rusticos, quam senatores ad labores invitavit. Apud Catholiensem etiam Regulam sive statuta, hoc esse præceptum, manifestè doce: Divus Bernardus in ea Epistola, quam ad ipsos sub nomine, Fratrum de monte DEI, scripsit.

Nec Divus Franciscus hujus fuit observantia: S. quolibet cum laborem manuum in Regul. Cap. 5. que Frater constituit, & in suo testamento, Laborant (dicat) fratres manibus: quia & ego manibus laborabam.

Et S. Ignatius suæ Societati hunc etiam manuum laborem tercia parte suarum Constitutionum Capitulo primo num. 6. commendavit. Nostra Regula tot antiquorum Patrum monumentis instructa, suo studio ad manuum laborem suos professores provocat, ut videre est in hoc capite, ubi Apostoli exemplo ac scripturæ testimonio ad hoc studium invitatur. Quæ autem sit causa, cur ita potissimum in nostra Regula hoc laborandi studium commendetur, ex sequenti Dubio fiet manifestum.

DUBIUM II.

Ad quem finem labor manuum in Religionibus commendetur.

Secundum verò, quod examinare in initio bujus Cap. proposueramus, quem scilicet scopum tot Patres, qui uno consensu corporalem laborem Religiosis injungunt, habuerint, facile erit ex eorum sententia elicere.

Primo igitur labor corporalis destinatus fuit ad quærendum victum. Unde primo homini dictum est: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Vindicandus est Cassianus Collat. 24. Cap. 11. & 12. & lib. 5. Cap. 37. 38. & 39. Constat enim, suis laboribus multos, imò ferè omnes Anachoretas, & antiquos Monachos victitasse: nec penuria quidem victus, (quia multis quotidiana parentum, vel aliorum præsidia non deficiebant,) sed potius majoris nuditatis, & paupertatis fervore, ut noluisse alienæ operationis agape, id est, elemosynæ fulciri: ut scribit idem Cassianus dict. Collat. 24. Cap. 12. Quare proprium victum propriis sudoribus & laboribus acquirebant. Unde D. Hieronymus ubi supra: Non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem. Quasi doceat eos victum laboribus acquirere, non tam ob victum parandum, quam ob spiritualem profectum. Imò etiam D. Basilius, ubi supra suorum Monachorum laborem expressè ad victum parandum refert. Et denique D. Franciscus in d. Cap. 5. mercedem temporalem pro labore fratrum, dum in pecunia non sit, exspectare vult.

Secundò ordinatur ad tollendum otium. Quare Eccl. 3. dicitur: Misse servum tuum in operationem, ne vacet: multam enim malisiam docuit otiositas. Vide Divum Bernardum ad Fratres de monte DEI: Omnium autem tentationum, & cogitationum malignarum, & inutilem sentina, otium est: summa etenim mentis malitia est otium inertis.

Tertio ordinari potest ad elemosynas faciendas: & sic Paulus ad Ephes. 4. monet Fideles, ut laborent manibus: ut habeant (inquit) unde tribuant necessitatem patienti. Et de Monachis Ægypti docet D. Bernardus in Epist. ad Fratres de monte DEI, suis laboribus pauperes, & opressos

S. quolibet cum laborem manuum in Regul. Cap. 5. que Frater constituit, & in suo testamento, Laborant (dicat) fratres manibus: quia & ego manibus laborabam. Et S. Ignatius Soc. alumnis.

Ob quatuor potissimum causas hic labor Religiosis injungitur, & fuit in antiquos Monachos victitasse: nec penuria quidem victus, (quia multis quotidiana parentum, vel aliorum præsidia non deficiebant,) sed potius majoris nuditatis, & paupertatis fervore, ut noluisse alienæ operationis agape, id est, elemosynæ fulciri: ut scribit idem Cassianus dict. Collat. 24. Cap. 12. Quare proprium victum propriis sudoribus & laboribus acquirebant. Unde D. Hieronymus ubi supra: Non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem. Quasi doceat eos victum laboribus acquirere, non tam ob victum parandum, quam ob spiritualem profectum. Imò etiam D. Basilius, ubi supra suorum Monachorum laborem expressè ad victum parandum refert. Et denique D. Franciscus in d. Cap. 5. mercedem temporalem pro labore fratrum, dum in pecunia non sit, exspectare vult.

Altera otii vitandi.

Tertia elemosynas faciendi. Ephes. 4.

IN IESU Spirit. II

truncam tamen est. rō nemini. Et gladio. Et. usque ad. queque. & in. scindens. repetitur. tus, ab. de defen. hlem co. danium. ophetam. am vo. laciens. spiritus. Hoc tra. SS. PP. mo. numenta. alique. Ecclesia. stice Hi. stonia. Quid per. Agapen. intelligatur. Omnium. Religio. num Re. gula: ac. Fudato. res ma. nuum la. bore suis. affectis. comenda. runt. Ab Apo. stolorum

Quarta
retracta
di con-
cupiscen-
tiam.
2. ad Cor.
6.

pressos in civitate existentes sustenisse. Quod
latius prosequitur Cassianus lib. 10. Cap. 22. ad
concupiscentiam reprimendam, in quantum
his laboribus maceratur corpus. Unde secunda
ad Cor. 6. dicitur: *In laboribus, in vigiliis, in vigiliis*
&c. Et has duas ultimas rationes, ob quas labor
instituitur dicitur, tradit Divus Basilus in Regul.
fusior. interrogat. 37. Cum non solum (inquit) pro-
pter corporis castigationem sit nobis utilis talis vita
ductus: sed etiam propter dilectionem erga proxi-
mum: ut etiam debilibus fratribus per nos exhibeat
DEUS sufficientem juxta formam in Actibus Cap.
20. ab Apostolo datam, dum ait: *Omnia ostendi*
vobis, quod sic laborantes oportet subvenire infirmis.

Et denique labor manuum alios fines parti-
culares respicere potest: precipue vero mansio-
nem in cella, & quietem corporis, ac mentis: de
quo sine memini, me dixisse in praefationibus,
difficultate quarta. Et hic erat potissimum scopus,
(ut ibi Cassiano teste adducebamus) ob quem
Eremita laborem manuum confectabatur.

Quod vero hunc, & alios fines, & fructus hic
labor respiciat, docet idem Cassianus lib. 10. Cap.
24. ubi loquens de Paulo Eremita, sic ait: *In tan-*
tum probans, sine opere Eremita, neque in loco posse
monachum perdurari. Neque ad perfectionis cul-
men aliquando ascendere: ut cum hoc fieri nequa-
quam necessitas victus exegerit: pro sola purgatione
cordis, & cogitationum soliditate, ac perseverantia
cellae, vel aedia ipsius victoria & expugnatione, per-
ficeret. Hoc ipsum confirmat D. Bernardus in
Epist. ad Fratres de Monte DEI: ubi, laborem ma-
nuum ad spirituales profectum fuisse introdu-
ctum, docet.

Legend.
nostr. Fr.
cisc. qui
otiosita-
tis pluri-
ma atque
gravissi-
ma mala
uberri-
me de-
scribit in
eoment.
hujus ca-
pituli Re-
gul.

Communiter tamen & maxime is labor in
Religionibus est commendatus ad fugiendum
otium, & ejus damna declinanda. Sic in primis
expresse Hieronym. dist. Epist. ad Rusticum docet:
Aegypti (a) monasteria hunc tenent morem, ut
nullum sine labore suscipiant, non tamen propter vi-
ctus necessitatem, quam propter animae salutem, ne
vagentur permissis cogitationibus. Eadem occa-
sione motus D. Benedictus Cap. 48. sua Regula
laborem commendat, dicens: Otiositas inimica
est anima: & ideo certis temporibus occupari debent
Fratres in labore manuum. Basilus ut supra inter-
rogatione 37. inter alias rationes ad vitandam
legitimit, laborem praecipit: quatenus interrog.
42. pro praecipuo scopo hujus laboris, aliorum
Fratrum indigentiam sublevare constituat. D.
Augustinus pro laboris fine, otii fugam assignare
videtur: dum in Regula ait: Nullo modo decet,
ut in ea vita, ubi senatores sunt laboriosi fiant opifi-
ces otiosi. De hoc argumento plura apud Cassia-
num locis citatis inveniemus: potissimum vero
toto lib. 10. ubi postquam precedentibus capituli-
bis, ex sententia Apostoli mala, quae ex otiositate
provenire solent, numeravit, demum Cap. 14. de
Apostolo loquens, sic concludit: Causas tanto-
rum ulcerum, quae de radice otiositatis emergunt, uno
laboris salvari praecepto curavit, ut periculosissimus Me-
dicorum, ceteras quoque valetudines malas eodem
essente pullulantes, sciens protinus extinguendas, ori-
gine morbi principalis extirpata. Haec Cassianus.

Cujus, non abs re erit, aliqua alia breviter re-
fertur testimonia. Is enim dicto lib. 10. Cap. 8.
sic ait: *Qua fiducia otiosis manibus grati panem co-*
medere audebimus, quem vas electionis, Evangelica
solicitudine & praedicatione constructus, sine opere
manuum comedere non presumit? sed in labore (in-

quin) & fatigatione, nocte & die laborantes, ne
quem vestrum gravavimus. Et in Cap. 9. Nec ta-
men, se solum taliter inter eos conversatum fuisse, re-
statatur, ne forte non magna ne generalis via retur
hac forma, si ipsius tantum traderet. tur exemplo: sed
etiam omnes, qui erant cum eo ad ministerium Evan-
gelij deputati, id est, Sylvanum & Timotheum, qui
hac eadem cum eo scribunt, asserit, simul opere labo-
rassent. In eo etiam quod dicit, ne quem vestrum gra-
vavimus, reverentiam eis incurrit magis. Si
enim ille, qui Evangelium predicabat, signis illud vir-
tutibusque commendans, ne gravaret quoniam gra-
tis panem manducare non audeat: quomodo illi non
existiment se gravare, qui quotidie cum otiosis va-
cantesque praesumunt? Et multis interpolatis,
tandem in Cap. 22. concludit intentum, dicens:
Hic itaque exemplum per Aegyptum Patres instituit,
nullo modo otiosos esse Monachos, ac praecipue juvenes
patiantur: Alium otiosum, & profectum patientia,
& humilitatis sedulitate opere merentis. Et non
solum, à nullo quicquam ad usum victus sui accipere
sinunt: sed etiam de laboribus suis non tantum sa-
pervenientes ac peregrinos reficiunt fratres, verum
etiam per loca Libya, qua sterilitate & fame labo-
rant, nec non etiam per civitates, his, qui squalere
carceris contascunt, immanem conferentes duri-
gunt alimonia victusque substantiam de fructu ma-
nuum suarum, rationabile ac verum sacrificium Do-
mino tali oblatione se offerre credentes. Et in Cap. 23.
Unde haec est apud Aegyptum ab antiquis Patri-
bis sancita sententia: Operantem Monachum uno
damone pulsari, otiosum vero innumeris spiritibus de-
vastari. Haec pauca de multis ex Cassiani libro
praefato.

Divus quoque Franciscus Cap. 5. sua Reg. sic
ait: *Laboret fideliter & devote, ita, quod exclusis*
otio inimico &c. Et tandem in Regula hic etiam
finis labori praefigitur, dum inquit, Faciendum
est vobis aliquid operis, ut semper diabolus inveniat
vos occupatos, ne ex otiositate vestra aliquem in-
trandum aditum ad animas vestras valeat invenire.
Quae verba omnia fere ex Divo Hieronymo ad
Rusticum transcripta videntur.

Et licet hic alius finis à Regula non praescri-
batur: tamen non est dubium, (ut in superioribus
diximus) ad custodiam cellae, & ad declinandas
cogitationes, ne extra illam vagentur praedi-
ctum etiam manuum laborem ordinari. Nam
cum in hoc Cap. supponatur, Fratres in cellis affi-
duae orationi, & meditationi vacantes commo-
raturus, eis aliquam occupationem indicit: ne
(inquit) dum diabolus vos otiosos inspexerit,
aliquem ad animas vestras aditum inveniat. Et
sic ab oratione perturbet, aut à cella extrahat, &
inquietos, & gyrographos reddat. Quae quo
ordine, quibusve insidiis, is adve. sariis conetur,
oprimere (ut solet) Cassianus libro decimo institu-
tionum depinxit: & simul nostrae professionis
formam delineavit.

Qui cum miserabilem (inquit) obsiderit mentem,
horrorem loci, & fastidium cellae gignit, & ad omni
opus, quod intra eam fieri debet, inertem monachum
facit, & aliis innumeris machinationibus infestat, donec
infelix anima aedia spiritu victa, aut in somnum
compellatur concideret, aut relicta cella, in consola-
tionem hujus impugnationis, aliorum Fratrum
cella & consolationem consuecat acquirere. Cum au-
tem jam viderit inimicum in conserto praesidio
sibi terga vertere: fortius & frequentius eum
impugnat, donec paulatim protrahatur à cella, sua pro-
fessionis

Prædica
Monachorum
Aegypti
sententia

Qui la-
bores
Religio-
nis maxi-
me con-
veniant
ex Regu-
la & fir-
mij
cujusque
Religio-
nis des-
medan

Variatio
tes &
technæ
Diaboli,
quibus
Monachum
conculcat
cella &
solitudi-
ne extra-
hete in-
tuitur.

sessionis incipiat oblivisci, qua non est aliud, quam
jugis contemplatio divina puritatis: qua non alibi
potest, nisi in silentio, & jugi cella perseverantia, ac
meditatione acquiri. Hæcenus Cassianus, qui Cap.
6. ejusdem libri latius prosequitur hanc dæmonis,
contra Monachos otiosos pugnam.

Et denique nostra Regula laborem manuum
instituit, quia, cum Religiosi tunc in eremis de-
gerent, nec haberent prædia, possessiones, neque
illos redditus, non poterant aliter sustentari.

D V B I V M III.

Quæ sint, quæ sub labore manuum
comprehendantur? & de labo-
ribus, qui maximè Reli-
giosis conveniunt.

PRIMA pars hujus Dubii resolvenda est ex his,
quæ docet D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 3. in cor-
pore, sub opere, nempe manuali, intelligi omnia
officia humana, ex quibus homines licitè victum lu-
crantur, sive manibus, sive pedibus, sive lingua fiant.
Vigiles enim, & cursores, & alij hujusmodi suo labore
viventes, intelliguntur de operibus manuum vivere.
Nam cum manus sit organum organorum, per opus
manuum omnis operatio intelligitur, per quam ali-
quis licitè potest victum lucrari. Hæc D. Thomas.

Unde, non solum sub labore manuum com-
prehenduntur artes mechanicæ, quæ licitè à Re-
ligiosis exercentur, ut furoria, textoria, ædifica-
toria, fabrilis lignaria, vel ferraria, & agricultura,
de quibus D. Basilus in Regul. suff. interrogazione
38. D. Benedictus Cap. 66. sua Regul. sed etiam
alia ministeria, in quibus præcipue labor corpo-
ris exercentur, ut sunt alia officia Monasterii, ut
Procuratoris, Oeconomi, Ollarii, Sacristæ, In-
firmarii, & denique omnia ista ministeria, quibus
licitè sæculares victum lucrantur. Et ob hanc rati-
onem ad manuum labores reducuntur lectio-
nes quæcumque sive Theologicæ, sive Gram-
maticæ: nam lingua in hoc casu (ut docet Divus
Thomas) nomine manus comprehenditur. Quæ
Religiosi, qui annuos redditus habere non
possunt, licitè ob hos labores possunt eos acqui-
rere.

In celebrandis autem divinis officiis, & si lin-
gua laborat, quia tamen principaliter hic attentio
mentis & devotio consideratur, magis ad labo-
rem mentis operationes hæc reducuntur: quia in
his oportet, ut à principali fiat denominatio:
quamvis maximam partem de labore manuum
(in sensu, in quo hic loquimur) habeant. Et ob id
ex hac parte orationes (ex justitia) lucrative sunt
victus, & labores manuum dicuntur.

Qui verò labores Religiosis maximè conve-
niant, hoc præcipue pensandum erit ex fine, &
Regulis uniuscujusque instituti. In universum ta-
men omnes prædicti laborandi modi conve-
nientes sunt, ut ex D. Basilio, Cassiano, Benedi-
cto, Hieronymo, Francisco, & Augustino, de
operibus monachorum, licet colligere: quorum
alii aliquas ex prædictis artibus, alii alias com-
mendant: quamvis Cassianus Collat. 24. Cap. 12.
affirmit, Aegypti monachos agriculturam ob di-
stractionem, quam causat, non exercuisse. Cujus
rei causa (inquit) Omnem amœnæ habitationis
gratiam devitamus: squalentesque naturali ama-
ritudine arenas, & peruitas falla inundatione re-

giones cunctis mundi hujus opibus præponi-
mus: ut non solum frequentias hominum ob-
tentu in via solitudinis declinemus, sed etiam ne-
quaquam nos ad qualiscunque culturæ disten-
tionem uberis soli natura sollicitet, per quam
mens ab illa principali observatione cordis di-
stracta, (spiritualibus studiis redderetur effecta.
Hæc Cassianus: qui ob prædicta incommoda,
Aegypti Patres tantum eos labores, qui intra cel-
lam perfici possent, elegisse testatur. Tractat verò
de hoc præcipue lib. 2. Cap. 10. Et omnes Patres
in hoc conveniunt, ut illæ artes sive labores inter
Monachos exercentur, quorum exercitium spi-
ritus profectum non impediatur.

Inter quos, omnium optimè D. Basilus his
verbis docuit: Communiter illæ artes eligenda sunt,
quæ pacem ac tranquillitatem vita nostra conservant,
neque multo negotio ad parandum propriam mate-
riam, opus habentes, neque multa sollicitudine ad ea
quæ facta sunt vendenda, item quæ nec congressus vi-
rorum ac mulierum indecoros aut nocivos nobis pa-
riant. Et infra: adificatoria, & fabrilis lignaria,
itemque ferraria, & agricultura, quia necessaria vi-
ta sunt, à nobis rejici possunt: præterquam ubi aut tu-
multus nobis inducant, aut vita fratrum unitatem di-
strahant: tunc ipsæ necessario devitemus, præferen-
tes artes, quæ nobis vitam indistrahant, & Domino
absentem conservant: & quæ neque à Psalmodia,
neque oratione, neque reliquo bono disciplina ordine
nos distrahant: alioqui, ubi principale institutum
non laeditur, agricultura præferenda est. Hæc Basili-
us.

Bernardus quoque in Epistol. ad Fratres de
monte Dei, Operandum est (inquit) aliquid mani-
bus, quod spiritualibus studiis delectationem conser-
vet, & nutriat. Et infra: Non spiritualia exercitia
sunt propter corporalia, sed corporalia propter spiri-
tualia: & sic cum in adiutorium spiritualium studij ne-
cessaria sint, non tamen ad hoc æque semper conveni-
re videntur omnia corporalia exercitia, sed quæ cum
spiritualibus propiore videntur habere similitudi-
nem: sicut ad adificationem spirituales, mediari
quod scribatur, vel scribere quod legatur. Hæcenus
Bernardus: qui inter labores manuum, studium
scribendi aliis præferre videtur: quod ante præ-
dixerat Chrysostomus, qui in Epistola ad Timoth.
homil. 14. de monachis sui temporis loquens,
ait: Post completum Orationis officium, scribendis li-
bris operam dabant. Denique D. Hieronymus ad
Rusticum, inter alia opera & labores, quæ ibi de
Monachis refert: Scribebantur (inquit) libri, ut
manus operarentur cibum, & animus lectione satu-
raretur.

Ex his ergo Patrum testimoniis hoc unum
colligendum est, in quo & omnes conveniunt,
eos labores à Religiosis assumendos esse, qui spi-
ritum & devotionem non extinguant: qui ani-
mum non distrahent: ac denique tales, quorum
occasione secularibus immiseri non cogantur:
Et ratio ipsa demonstrat: nam cum ii labores ad
majorem spiritus profectum assumantur, eorum
utilitas pensanda est ex ordine ad hunc finem.
Quare in tantum hoc laboris studium utile erit,
in quantum hujus finis assequutioni non obstat.
Et quamvis hic labor ad omnes Religiosos per-
tineat: principaliter tamen junioribus utilissimus
est. Unde Cassianus lib. 10. Cap. 2.2. Aegyptios
monachos profectum sedulitate operis metiri
solitos esse, commemorat, ut supra reculimus.

D V B I V M IV.

Quomodo sit laborandum, ut laboris fructibus non frustremur?

EX dictis facile licet colligere, ea ratione & modo labores suscipiendos esse, ut fini, ad quem destinantur, convenient: hoc est, tali solitudine & studio fiant, ut animum non dissolvant, neque ab oratione distrahant. Quare Divus Franciscus rectè in sua Regula capite 5. sic monet: *Laborent fideliter & devote, ita, quod orio secluso, orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cetera deservire.* Hæc Franciscus. Et constat etiam ex his, quæ præcedenti Dubio diximus.

Sed qua ratione id fiet, ut laboribus intentus quis spiritum non extinguat, opus est explicare. Divus Basilius in Regg. fuff. interro. 37. ita esse laborandum docet, ut *interim (ut ipse ait) manus ad opera moveamus, & aliquando etiam lingua, ubi hoc possibile, & utile fuerit ad fidei adificationem, (sive minus corde) in Psalmis, & hymnis, & spiritualibus cantilenis DEUM collaudemus: (velut scriptum est ad Ephes. 5.) & orationem inter opus explicamus, gratias quidem agentes ei, qui vires manuum ad opera dedit, & sapientiam mentis ad capiendam scientiam.* Et infra: *Orantes autem, dirigantur opera manuum nostrarum ad scopum complacentiæ erga DEUM: sic enim & animi intentionem acquirimus, ubi in unaquaque actione successum operum à DEO petiverimus, & gratiarum actionem ei, qui dedit, persolverimus, & scopum complacentiæ erga ipsum observaverimus.* Nam si hæc hunc modum non habuerint, quomodo possunt mutuo contingere ea, quæ ab Apostolo dicta sunt prima ad Thimothæum 5. nempe, *indefinenter orare: & illud, Nolite & die operantes?* Hoculque Basilius: ubi rectè docuit, tum quomodo laborandum sit, tum etiam quomodo connecti possint hæc duo, labor assiduus, & oratio ac meditatio continua.

August. in Epistola ad Probam, monet, in omnibus negotiis & curis, quæ se offerunt, ne oratio repelcat, oportere certis verbis animum subinde excitare. Et idem de operibus monachorum Cap. 17. ait: *Cantica divina cantare etiam manibus operantes facile possunt, & laborem ipsum tanquam divino zelemate consolari. An ignoramus, opifices quibus vanitatibus, & plerumque etiam turpitudinibus theatricarum scularum donent corda & linguas suas, cum manus ab opere non recedant? Quid ergo impedit, servum DEI operantem manibus, in lege Domini medicari, & psallere nomini DEI altissimi? Hæc ille.*

Divus Hieronymus lib. 2. de officiis Cap. 5. Operantur autem manibus ea, quibus & corpus pasci possit, & à DEO mens impediri non possit. Hæc de monachis suæ ætatis. Quare sanctus Callianus in collatione Abbatis Isaac, *Nulla opera aggredienda esse (ait) nisi prius illa communi Ecclesia oratione, DEUS in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina, armaretur.* Plura de hoc noster sapientissimus ac pientissimus tradit Thomas Waldensis de Sacramentalibus titulo 1. Cap. 3.

Oportet etiam, ut labor cum fructu & utilitate fiat, operantes neque ignavia, nec nimia solitudine affici. Nam ignavia signum est animi torpentis; sollicitudo verò, si nimia sit, animum

perturbat, ut docuit Divus Bonaventura in Epistola ad quendam Magistrum innominatum. Et idem in Cap. 5. suæ Regule in hoc proposito plura damna refert. Alia etiam tradunt Regula Beati Francisci Expositores in dicto Cap. 5. Omnia tamen, quæ circa hoc dici possunt, prædicta Divi Basilius sententia, si rectè perpendatur, comprehenduntur.

Illud tamen unum superioribus addendum est, illis laboribus magis studendum esse, qui intra cellæ ambitum, aut saltem Monasterii claustra peragi possunt. Et hoc præcipuè in Ordine nostro. Nam alias hi labores sæpe distractionem patiunt, & spiritum non raro extinguere solent. Non tamen ob id subditi, si alii labores eis ab obedientia iungantur, eos contemere, aut non recipere audeant: ut rectè Divus Augustinus lib. de opere Monachorum, *Cuius exauclatur una obedientiæ oratio, quam decem milia contemptrium.*

D V B I V M V.

Qui sint, qui in Religionibus manibus laborare teneantur?

DE hoc Dubio copiosius disserit Divus Thomas 2. 2. questione 187. art. 3. 4. & in libro contra impugnantes Religionem Cap. 4. & noster Waldensis in Doctrinali sibi antiqua, libro 4. articulo primo, capite duodicesimo, & præcipuè articulo secundo à Cap. 2. 1. ubi, dum aliorum Patrum sententias refert, qui manuum labores suis monachis inungere, meminit huius Cap. Regula nostræ, & omnia ejus verba refert: & novissime ferè omnes hujus temporis controversant, (inter quos doctissimè Bellarminus. Tomo primo libri secundo de Monachis à capite 41.) de hac re fuè & optime tractant. Nos verò breviter aliqua consiliuamus.

Primum est: *Religiosi ex lege naturali vel divina, præcisè loquendo, non plene tenentur manibus laborare, quam sæculares.* Probat hoc D. Thom. (ubi supra:) quia labor manuum vel ordinatur ad victum quærendum, & sic nullos tenetur laborare, nisi qui aliud non potest sustentari: vel ordinatur ad excludendum otium, & sic aliis laboribus occupati, à labore manuum excusantur: vel ordinatur ad eleemosynam faciendam, & sic labor manuum non cadit sub præcepto, nisi interveniente aliqua necessitate, cui sub præcepto aliquis subvenire teneatur: & sic non magis obligat Religiosos, quam sæculares: vel tandem potest ordinari ad macerationem carnis, & sic etiam non cadit sub præcepto, cum nullus alius viis caro reprimi ac macerari possit. Quare, si Religiosi ex propria Regula non obligentur; ex lege divina vel naturali non magis laborare tenentur, quam sæculares. Sed hac ratione D. Thomæ comprehenduntur omnes alie, quas in hoc proposito ceteri Authores formare solent.

Dico secundò: *Ferè nulla est Religio, ubi aliquis manuum labor non præcipiatur, & ubi omnes ferè Religiosi non laborent, vel aliquo labore partim manuali, partim spirituali, uti sunt, qui divina peragunt ministeria: vel aliquo labore manuum, ut sunt reliqui canobiorum ministri: sua munera exequentes, ut rectè annotavit D. Bonaventura, in questione-*

quæstionibus super Regulam B. Francisci quæst. 11. dom ait: alii autem omnes, præter infirmos, laborant: alii in studio, ut fideles erudiant: alii in divino officio & laudibus Dei: alii in colligendis Eleemosynis pro sustentatione communi: alii in officio domesticis, infirmis & sanis ex injuncta obedientia ministrantes: quidam, qui sciunt artes mechanicas pro fratribus extraneis exercentes, sicut murus cooperantur inter se formice, & apes quidam per obedientiam missi, diversas terras perambulant, cum nuntios alios idoneos non habeamus: & sic nullum impune permittitur otiosus.

Dico tertio: Ille, qui in Religione non laborat, neque alijs spiritualibus ministerijs deservire vult, si per suam professionem ad hæc deputatus existat, ut sunt omnes Clerici, seu Choristi: vel ministerijs corporalibus, quales sunt laici, qui ad hæc munera ex sua professione deputantur; peccat mortaliter, & facit contra justitiam. Quod evidenter ex hac ratione colligitur: quia per professionem sit quidam contractus inter Religionem, & profitentem, per quam illa Religioso omnia necessaria tam ad victum, quam ad vestitum promittit; ipse verò exercere suum munus, ad quod per professionem deputatur. Quare Navarr. Cap. 21. de oratione, num. 20. docuit, materiam principalem voti solemnis eorum, qui ad chorum sunt deputati, esse inservire Religioni in spiritualibus ministerijs. Et de laico idem omnino videtur dicendum: cum possissima materia solemnisi voti illorum fuerit, exequi corporalia ministeria, ut nos latè ex Sylvestro, & alijs in Cap. 7. de Hæres Canonici diximus. Ex quibus constat, eos ex justitia teneri, actibus suæ professioni congruis Religioni servire, ac laborare.

Sed dices: Quando ista laborandi ignavia erit grave peccatum: Respondeo, quod in Chorista, quando officium divinum cum alijs, nulla legitima causa impediens, ex consuetudine omiserit recitare: aut Missam celebrare, si Sacerdos sit: & alias observantias Choristarum omnino & ex consuetudine neglexerit. In laico verò, quando nullo modo laborare, neque aliquo alio ministerio voluerit occupari. Ratio est: quia Religio eos ad hæc munera sub conditione conferendi illis necessaria recepit. Et hoc est, quod Divus Thomas 2. 2. quæstione 187. art. 4. ait de Religiosis, qui absque necessitate otiosi in monasteriis ex Eleemosynis vivere volunt, eos (scilicet) illicitè facere. Sentit ergo D. Thomas eos peccare, & cum materia gravis sit, peccatum erit grave & lethale. Ubi Divus Thomas refert D. Augustinum de operibus Monachorum, de his Religiosis loquentem, Si nolent operari, non manducant; his verbis significando, monasteria eos alere non teneri, quia ipsi nolentes laborare, pactum in professione statutum irritum fecerunt.

Et confirmatur: quia si, Religiosis laborantibus, & sua munera obeuntibus, Religio eis necessaria denegaret, sine dubio Prælati mortaliter peccarent, non alia ratione, nisi propter dictum pactum tacitè in professione initum: ergo, si ipsi non laborent, mortaliter peccant, dum ex bonis monasterii sustentari volunt. Hos autem peccare ratione scandalii, docet idem Divus Thomas dicto articulo 4. ad quintum, dum ait: Idem tamen scandalum imminere posse de his, qui facultatibus communibus otiose utuntur. Quæ verba pro otiosis fratribus valde notanda sunt.

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

Id autem in hac re etiam difficultate non caret, an similiter si ratione ingratitude peccent? Quia, cum vivant de Eleemosynis, quæ à Fidelibus ea intentione dantur (ut inquit Divus Thomas ubi supra) ut ipsi Religiosi liberius Religionis actibus insisterent possint, quorum cupiant esse participes, qui temporalia ministrant; videtur, quod hæc intentionem defraudent, & ex consequenti, quod à retributione collari beneficii, nempe, Eleemosynarum deficiant, ac proinde ingratitude culpam incurrant.

In hoc dubio Divus Thomas ibidem censet, Monachos à Religiosis actibus deficientes, illicitè uti Eleemosynis, propterea quod ea intentione à Fidelibus dantur: ubi Cajet. interpretatur, Divum Thomam loquutum fuisse de peccato ingratitude: & sic ipse ibi latè docet, quemlibet Religiosum, qui Religionis actibus, qui sunt sub præcepto, non studet, peccare mortaliter ingratitude peccato: si verò deficiat tantum ab actibus, qui non sunt sub præcepto, peccare venialiter peccato ingratitude: & hæc Cajetani Doctrinam communiter receptam video. Pro qua facit Divi Gregorii dictum lib. 2. Epistol. Cap. 42. ubi inquit: Considerate, quantum peccatum est, ut ex aliena oblatione DEUS vobis alimentum transferret, & vos mandata DEI discere negligatis.

Nobis verò in hoc non placet sententia Cajetani, in quantum asserit, transgredientes præcepta, quæ sunt in Religione, peccare mortaliter peccato ingratitude: venialiter verò, si alia mandata prætereant. Nam vel Cajetanus loquitur de eo, qui transgreditur unum aut plura præcepta, & in hoc casu non video ex qua parte incurrat peccatum ingratitude, si alia adimpleat, quibus sufficienter benefactoribus retribuit: vel quia semel, per breve tamè tempus, omnia transgreditur, & in hoc non est notabilis ingratitude. Quia cum alijs temporibus exercitijs Religionis studeat, sufficienter acceptam Eleemosynam compensat: vel denique ex consuetudine omnia sui muneris ministeria omittit, & tunc non contra gratitudinem, sed contra justitiam (ut supra diximus) mortaliter peccabit. Quod ea ratione confirmatur: quia vel sæculares Eleemosynas conferunt, ut Religiosi liberius suo muneri ac professioni incumbant, & tunc, si ab hujus adimplerione deficient, non contra gratitudinem, sed contra justitiam peccant: vel Eleemosynas præbent, ut temporalia metentes, spiritualia percipiant, & tunc, etiam si ex consuetudine aliquis Religiosus in particulari sua munera negligat, adhuc non peccabit mortaliter, peccato ingratitude, quia licet ipse à retributione deficiat, totum tamen corpus Communitatis nunquam à retributione deficit. Quare, cum communitatis sit quæ propriè beneficium accipit: ipsa quoque retribuet, & tenetur. Et sic in omnibus Religiosis sunt sacrificia, orationes, & alia pro benefactoribus oblationes. Quare contra gratitudinem Religiosi otiositati vacantes mortaliter non peccant: quamvis fortè à veniali non excusentur. Peccant tamen (ut dictum est) contra justitiam, si aliquo labore vel corporali vel spirituali (eo modo, quo supra explicatum est) possimum verò fratres laici, laborare non student. D. Augustinus c. 25. de operibus Monachorum, eos obligat ad operandum: de quo videndus est Waldensis in

Bbb

Doctri

Doctrinali, ut supra Cap. 30. & Bellarmin. dicto Cap. 41. versic. itaque, qui, saltem hos fratres à labore manuum excutare non audent: & Sylvest. verb. (Hera) §. 3. ait, eos esse in statu periculo-

so, quando circa exercitia corporalia sunt tur- babiliter negligentes. Ex dictis ergo constat, qui sint, qui laborare, & quibus laboribus in Reli- gione teneantur.

CAPUT XV.

De silentio Fratrum.

TEXTVS.

Commendat autem Apostolus silentium, cum in eo praecepit operandum: & quem- tu Mon- admodum Propheta testatur, Cultus iustitia silentium est: & rursus, In silentio- strum, & spe erit fortitudo vestra. Ideoque statuimus, ut dicto Completorio silentium teneatis, Secunda- & spe erit fortitudo vestra. Ideoque statuimus, ut dicto Completorio silentium teneatis, pars 1a. Cap. 48. usque ad Primam dictam sequentis diei. Alio vero tempore licet silentij non habeatur, tunc in- & Ca. 6. observantia tanta, diligentius tamen à multiloquio caveatur. Quoniam (sicut scriptum Ceru- est, & non minus experientia docet) In multiloquio peccatum non deerit: &, Qui in- sion. Cap. sideratus est ad loquendum, sentiet mala. item; Qui multis utitur verbis, laedit ani- 14. n. 1. mam suam: & Dominus ait in Evangelio: de omni verbo otioso, quod loquuti fuerint homi- 1. 6. 0 nes, reddet rationem de eo in die iudicij. Facias ergo unusquisque scateram verbis suis, & si- 1. 6. 0 que- & cor- franos rectos ori suo, ne forte labatur & cadat in lingua sua, & insanabilis sit casus eius. 1. 6. 0 das e, cum- ad mortem, custodiens cum Propheta vias suas, ut non delinquat in lingua sua: & 1. 6. 0 Monaste- silentium, in quo cultus iustitia est, diligenter & caute studeat observare. 1. 6. 0

GLOSSA III.

Vid. 2. Secundum praeceptum, quod inter exhorta- tionem repetitur, de silentio tractat. Hoc au- tem in Regula non exhortationem, sed prae- ceptum esse, expressè patet ex illis verbis, Ideoque statuimus, &c. quae non consilium, sed manda- tum sonant. Secundò, quia hic articulus præ- cepti, & ita consuetudine, & communi Ordinis consensu ab eo ibi receptum est, ut nullus unquam de hoc dubita- laudatos verit.

In hoc Cap. circa silentium duo statuuntur: primum est, ut dicto Completorio, usque ad Primam dictam sequentis diei, silentium observetur: secundum vero, quod licet extra praedicta tempora ita arctè si- lentium non observetur; diligenter tamen multilo- quium caveatur. Cum hoc Cap. Regula consonat & Mi- Benedicte Cap. 42. Regula: Omni tempore (ait) silentium debent studere monachi, maxime vero no- turnis horis. Et infra: Et exeuntes à Completorio, nulla sit licentia denuo cuiquam loqui aliquid, exce- pto, si necessitas hospitum supervenerit, vel Abbas introdu- alicui aliquid iusserit.

Circa primam partem sciendum est, olim in Regula Alberti majorem fuisse silentij observan- tiam: ita enim in illo cautum erat: Statuimus, ut ab hora vespertina, usque in horam tertiam sequentis diei silentium teneatis, nisi forte necessitas, vel causa rationalis, aut licentia Prioris silentij interrumpat. Hæc Albertus. Innocentius igitur IV. hoc statu- tum temperavit, ut solum à dicto Completorio, usque ad Primam dictam sequentis diei silen- tium observetur. Ex alia vero parte illa permissio, quæ in Regula Alberti continebatur, nempe, Nisi forte necessitas, vel causa rationalis, aut licentia Prioris silentium interrumpat, ab eo sublata est: & absolute, sine ullo alio temperamento, silentium à dicto Completorio, usque ad Primam dictam sequentis diei, servari decrevit.

Secundò notandum est, Regulam à dicto Completorio, & non ab hora Completorii, si- lentium statuere: ex quo clarè fit, quamvis hora debita Completorii transacta sit, si tamen à Communitate Completorium non fuerit reci- tatum, silentium non obligare. Et idem etiam censendum est, si ante horam consuetam dica- tur; ex tunc (scilicet) obligare.

Tertiò quaeritur, an occurrere solenni- tate aliqua, vel alia rationabili causa possit Com- pletorium (ne silentium frangatur) usque ad decimam, vel undecimam noctis horam differ- ri: vel (quod ab aliquibus observari videmus,) licite fiat, ut hora competentis duo vel tres Com- munitatis fratres hoc officium in choro persol- vant, & postea omnes idem officium in choro dicant: ut illi intentioni Ecclesie satisficiant, & hora debita officium persolvatur; hi vero Com- pletorium, (quod ipsi de silentio vocant) adim- pleant: & dicto hoc, silentium teneatur?

Respondeo, quod, existente aliquando causa rationabili, non erit peccatum, Completorium aliquantulum differri: imò etiam si causa ratio- nabilis non adsit, si ratio fiat, non erit peccatum mortale, ex his, quæ supra de Horis Canonicis diximus. Et credo convenientius fieri, ut ratio- nabili causa existente Completorium differatur, quam dispensare, ut, dicto Completorio, Com- munitas confabulari possit. Illud vero, quod ab aliquibus de duplici Completorio fingitur, sine fundamento videtur. Quod, cum Regula absolute post dictum Completorium obliget, sic urgeri potest. Vel hoc officium, quod à duobus vel tribus recitatur, est verè offi- cium Completorii, & tunc eo dicto, Regula obligat; nam absolute in ea habetur, ut dicto Completorio silentium teneatur: vel non est vere officium Completorii, & sic frustra reci- tabitur, ad satisfaciendum horis debi- tis, ab Ecclesia ad officia divina deputatis, Tum

Legend. Cap. 33 & 34. part. 2. diff. mo- nest. Ter- t. Ope- Joan- JESU- MARI- Emma- nuels à

Tum etiam, quia possent Prælati similiter duplicem Primam fingere, & unam hora debita persolvere, & alteram hora undecima vel duodecima, & compellere Religiosos ad servandum silentium, usque ad prædictam horam.

Quartò considerandum occurrit, nomine silentij non tantum intelligi cessationem à loquutione, sed etiam à quolibet alio strepitu, qui alios possit inquietare: nam silentium, utriusque privationem includit, ut patet ex illo Sapientia 18. Dum medium silentium teneant omnia. Et præterea, quia cum finis Regulæ sit, ut omnes tunc & orationi, & quieti vacent, & hæc æquæ & loquutionibus, & strepitu impediuntur, patet, utriusque silentium hic præcipi.

Quintò observandum est, hoc Regulæ statutum æquè Prælatos ac subditos obligare. Et quamvis in Constitutionibus nostris permiffum sit Superioribus, ut in eorum cellis silentij tempore aliqua loqui liceat: hoc tamen, sicut ibi exprimitur, de verbis planè necessariis intelligendum est, & quæ commodè in aliud tempus reservari non possint: alias non minus, quam alij subditi, Regulæ transgressores fient. Nam & Constitutio amplio rem potestatem, quam pro necessariis colloquiis, ipsis concedere non potuit. Quare tantum Regulam declaravit pro necessariis. Unde hoc est discrimen inter Prælatos, & subditos, quod si sine licentia, etiam necessaria illo tempore loqui non possint: illi verò generalem loquendi de necessariis licentiam à Constitutionibus acceperunt.

Sexiò oportet notare, Innocentium delevisse ex Alberto Regula illa verba, Nisi forte necessitas, vel causa rationabilis, aut licentia Prioris silentium interrumpat. Quo factò satis significavit, se velle excludere omnes excusationes ad silentij fractionem, ut majori cum cautione & sollicitudine observetur. Quare in hoc, ab Alberto traditam constitutionem de silentio restrinxit, & coarctavit.

Septimò circa illa verba, Alio vero tempore licet silentij non habeatur observantia: tanta diligentia tamen à multiloquio caveatur. Notandum est, aliis temporibus, Regulam voluisse, suo modo silentium observari: quamvis non ita strictè, sicut fit dicto Completorio: diligentissime tamen, ut non solum verbis otiosis, sed etiam à multiloquio caveatur, inijungit. Hoc igitur interest, ex mente Regulæ, inter silentij tempus à Completorio usque ad Primam constitutum, & inter alia diei tempora, quod, dicto Completorio, non solum à multiloquio & aliis colloquiis, sed etiam ab omni loquutione, nisi inevitabili necessitate urgente, cessandum est: aliis verò temporibus, licet necessariis loquutionibus à Regula uti permiffum sit: expressè tamen multiloquia prohibentur.

Ultimò, ut hanc silentij materiam absolvamus, aliqua ex Patribus de utilitate, & fructibus silentij, & de damnis linguæ in multiloquio, in otiosis verbis, vel facetiis, profertamus; illud tamen primo ad majorem silentij commendationem referentes, quod Suidas, & Zenodorus, & cum eis Erasmus in proverbij verbo (Pythagoræ silentium) commemorant, apud Gentiles JESU Pythagoram pro mysterijs suæ Religionis, discipulis suis Quinquenne silentium indicere solitum.

Ad Patres verò accedamus, qui passim & Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

silentij fructus commendant, & linguæ multiloquium, otiosa verba, ac facetias damnant. In primis D. Augustin. ad Fratres in eremo, in sermone de silentio sic ait: Silentium (Fratres charissimi) inter cetera vobis in eremo summè necessarium est. Omne enim, quod non edificat, in periculum vertitur dicentium, & audientium. Lingua nostra sensum nostrum sequatur & rationem, non voluntatem. Non enim debemus tantum oculos clausos servare, sed & linguas intra dentes reservare illas: sermo enim vanus vanæ conscientia index est. Qualis enim es, tales sermones loqueris: talis & mens comprobatur. Et qualis fueris in factis, talis comprobaberis in verbis. Stultus enim valde est, qui non prius verbum dedit ad linguam rationis, quam ad linguam oris educat. Qualis est homo in mente, talem verbositas depingit in ore. Verbositas hominem conducit in jocularium, humana natura dignitatem deponit, honores sibi rapit, inimicos infinitos acquirit. Inflamat denique linguæ mobilitas, in adolescentia ad jocosam, in virili ætate ad fraudulentam: sed in senili ad detractoria.

Restringenda est igitur hæc parva favilla, ne in magnam veteratur flammam: sarculus, ne crescat in lyvam: gutta, ne timefcat in fontem. Majus est denique (fratres) linguam refrænare, quam capere civitatem: quia illud insultat exterius, sed istud interius. Hæc sumuntur arma contra teipsum, sed ibi de alieno. Summa tamen veterandam est, & depressa dejectio, non posse linguam refrænare, & vile non posse ligare membrum. Ecce, lingua egredi quærit, morum perquirat.

Tu verò (ô Monache) per temperantiam ipsam refrena, appone ei pessulum rationis, circumdanda eam maturitate discretionis. O lingua, tu periculum immitis, & lucem producis: discordiam sæpe spargis: & perditionis venenum & detractionis pars: & ad infernum, qui tibi credunt, conducis.

O Monache, cognosce linguam nequam, fuge eam, despice eam, si potes, confunde eam. Sed volo instruere tuam linguam bene loqui. Vis bene loqui? Da ei moderatum modum. Pretiosa enim lingua non novit nisi verba divina sæpe conferte. O quam sanctum est os, unde semper caelestia erumpunt eloquia!

O Monache, considera te redditurum rationem de omni verbo otioso, & tanto magis quanto minus mundo es obligatus. Non enim in foro, sed in cella habitare debes: non familiam, sed familiarum animas oratione pascere debes. Solitudo est igitur tibi necesse, multum loqui, nec inter homines conversari, nec mercantiam pertractare, unde vivas. Nam mercantiam in Monacho, usuram occultam existimamus.

Ama igitur (ô Monache) solitudinem, fuge linguæ multitudinem, ne comprehendaris in verbo, ne confundaris in facto. Et si interrogatus fueris, melius est, ad singula respondere breviter, quam diutius immorando, verba curiosa & proluxa extendere. Verbositas enim quid aliud est, quam semen, quod fructum non facit? O verbosè, erubescè, & considera tuam grandem miseriam. Quid enim aliud es, quam sai infatuatum, quod ad nullum valet condimentum? verè infructiferus es, & infructiferos facis, qui te libenter audiunt.

JESU MARIA Discursus in hoc Regula Capite item Commemorat.

Francisci à S. Elia in hunc textum, qui uberè rimè describunt multiplices silentij fructus, & gravia damna lapsuum linguæ.

Qualis quisque est, tales sunt ejus sermones.

Verbositas innumera & enormia mala

Solitudo est igitur tibi necesse, multum loqui, nec inter homines conversari, nec mercantiam pertractare, unde vivas. Nam mercantiam in Monacho, usuram occultam existimamus.

Religioso ad interrogationes breviter respondendum.

84. 18.

Legend. Cap. 33. & 34. Part. 2. disc. monast. Tom. 1. Oper. Joan. à JESU MARIA Emmauelis à

JESU Spirit. II

O verbose mendax, qui veritatem raro dice-
revoluisti! O loquax, cognosce te ipsum: nam
loqui nunquam erubescis, nec consideras, quid,
sed quantum dicere possis. Non mensuras ver-
borum sententias, sed tantum ut fatieris. O ver-
bose, erubescite, quia omnino cognoscetis, quid
agis. Nam tua conditio est, occulta manife-
stare, nota in Conventibus predicare. Sed si
nescis, somnias inaudita, fingis te scire quod nes-
cis, ut libenter audiaris à cunctis.

O artifex mendaciorum, ò faber fabularum,
lege quod dicitur: Quia vir linguosus non diri-
getur super terram, nec dirigitur in terra pro-
missionis. O Monache & tu diligenter attendas.
Nam qui non refranat linguam suam, hujus va-
na est Religio. Qui non custodit linguam suam,
Monachus non est: qui autem moderatur lin-
guam suam, prudentissimus est, verusque mona-
chus est.

Eja ergo (Fratres mei) amate silentium: po-
nite custodiam ori vestro: estote solitarii, ut
sitis Angelis sociati: estote rustici, ut sitis cives
sanctorum, & domestici DEI: estote muti, ut
sitis loquaces: loquimini DEO, ut sitis vetaces:
contemplete in eremo, ut contemplemini à San-
ctis in celo: elevate capita, ut elevemini corde:
extendite brachia, ut extendamini toto corpore
volantes ad caelum, ad quod perducat nos Chri-
stus DEUS noster Amen. Hæc Augustinus.

D. Bernardus in *serm. de triplici custodia* ma-
nus, linguæ, & cordis. Quis sanè numeret (in-
quit) quantas modicum linguæ membrum con-
trahat sordes: quam multiplex in labiis incir-
cumcis immunditia coaguletur: quam sit gra-
vis pernicies oris incircumspecti? Est enim lin-
gua dissoluta in sermonibus otiosis: est lingua
impudica, est & magniloqua: quarum prima
lasciviva, loquens arrogantiam famulatur. Est etiam
lingua dolosa, & item lingua maledica: quarum
altera in falsiloquiam, & adulatoriam subdividi-
tur: altera verò nunc in facie contumelias irro-
gat, nunc derrahit in occulto. Quod si de omni
vel otioso verbo, quodcumque loquuti fuerint
homines, DEO sunt reddituri rationem in die
iudicii; quamò districtius de verbo mendaci,
mordaci, & injurioso, de elato, vel lascivo, de
adulatorio, aut detractorio, judicabuntur.
Quam vera sententia (fratres,) in multiloquio
nò effugiendum peccatum. (Uti enim præteream
cetera) si propterea est otiosum verbum, quod
nullam rationabilem causam habet; quam ra-
tionem de eo reddere poterimus, quod est præ-
ter rationem?

Nemo vestrum (fratres) parvi æstimet tem-
pus, quod in verbis consumitur otiosis: siqui-
dem tempus acceptabile est, & dies salutis. Volat
verbum irrevocabile, volat tempus irremeabi-
le, nec advertit insipiens, quid amittat. Libet
confabulari (ajunt) donec hora prætereat. O
donec prætereat hora? O donec pertranseat tem-
pus? Donec prætereat hora, quam tibi ad agen-
dam penitentiam, ad obtinendam veniam, ad
acquirendam gratiam, ad promerendam glo-
riam miseratio Conditoris indulget? Donec
transeat tempus, quo divinam tibi repropitiare
debueras pietatem, properare ad Angelicam so-
cietatem, suscipere ad amissam hæreditatem, as-
pirare ad promissam felicitatem: excitare remis-

sam voluntatem, flere commissam iniquitatem?
Sic nimirum, sic Agricola, cum diu desidera-
ta affuerit opportunitas seminandi: Sic venio-
res, cum expectatum tempus purificationis adven-
erit, invenisse occupationes, & quasi irreprehen-
sibiliter sine opere diem transegisse lætantur? Sic
instantibus mundanis, instiores necesse moras,
occasiones querere solent, ne quem forte sibi ex
eis quæstum provenire contingat? Sic denique
pauperes mendicantes, cum multis clamoribus
evocatus tandem affuerit elemosinarum distri-
butor, diverticula captant, & concurrentibus
sociis vacuos ambiunt occupare recessus, & fo-
vere latebras in angulis platearum?

Utinam tamen, vel solum tempus vitæ amit-
teretur in his verbis! sed multi in his etiam vi-
tam amittere comprobantur: nec modo ipsi
amittere, sed adimere quoque, & hoc fratribus
suis. An non amittunt vitam detractores, DEO
odibiles, odibiles vitæ?

E: paucis interjectis ait: Vilis res est mulca
moriens, sed exterminat oleum suavitatis. Tene-
rum membrum lingua; ut autem vix teneri po-
test: substantia quidem infirmum atque exi-
guum, sed uti magnum, & validum invenitur.
Modicum membrum est, sed nisi caveas, ma-
gnum malum. Tenuis est & lata, apuissimum va-
cuandis cordibus instrumentum: sicut multo-
rum mihi inter vos conscientias arbitrator attesta-
ri, nisi forte omnes tam perfecti simus, ut nun-
quam nobis, post longas confabulationes, in-
venta sit mens quodam modo vacua, meditatio
minus devota, sicca magis affectio, & holo-ca-
stum orationis non usque adeo pingue, propter
verba, sive quæ diximus, sive etiam quæ audivi-
mus, verba tamen. Facile enim lingua labitur,
nec minus facile illabitur cordi, ita, ut multis in-
ter loquendum minus profuerit, quod propriam
cohibuerint, dum non caventur alienam.

Utis est frater, qui tibi loquitur: sapiens
est Religiosus ac timens DEUM: plus dico: Do-
minus Angelus est, & Angelus lucis: etiam sic cave
tibi, ne audias unde lædatis. Nec personam sedulo
velim tibi suspectam esse, sed linguam: præ-
sertim in sermone communi. Bona quid-
dem columbæ simplicitas, sed in hac parte ser-
pentis quoque astutiam non omittas. Huc utique
Bernardus.

Gregorius *Lib. 7. Moral. Cap. 17. super il-
lud Job 6. Ad increpandum tantum alogia con-
cinnatis, & in ventum verba profertis* (inquit).
In ventum verba proferre, est, otiosa dicere.
Nam sæpe, dum ab otiosis verbis nequaquam
lingua compescitur, ad temeritatem quoque
stultæ increpationis efficiatur. Nam, dum
otiosa verba cavere negligimus, ad noxia per-
venimus.

Et infra. Quod autem multiloquio quis-
que serviens, rectitudinem justitiæ tenere non
possit, testatur Propheta, qui ait: *Vir linguo-
sus non dirigitur in terra.* Hinc Salomon iterum
dicit: *In multiloquio peccatum non derit.*
Hinc Iudas ait: *Cultus justitiæ silentium,* vide-
licet, indicans, quia mentis justitiæ desolatur,
quando ab immoderata loquutione non parci-
tur. Hinc Jacobus dicit: *Si quis putat se Re-
ligiosum esse, non refranans linguam suam, sed
seducens cor suum; hujus vana est Religio.*
Hinc

Monachus nō est, qui non custodit linguam suam.

Innumera oris incircumspecti pernicies & immunditia.

In multiloquio non evitatur peccatum.

Temporis pretiositas.

Ad quid id à Deo nobis concessum.

Linguæ modicum membrum est, sed nisi caveas, magnū malum.

Eccl. 20.

Eccl. 1.

Ps. 140.

Ps. 33.

Prov. 10.

1. ad. 3.

1. ad. 1. 6.

Hinc

Videtur. Hinc rursus ait: *Sit autem omnis homo velox ad audiendam, tardus autem ad loquendum.* Hinc iterum adjungit: *Lingua inquietum malum, plena veneno mortifero.* Hinc per semetipsum nos *Matt. 12.* veritas admonet dicens: *Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo ratio de otioso sermone exigitur, pensandum valde est, quæ pena illud multiloquium sequatur, in quo etiam per superbia verba peccatur.

Sciendum quoque est, quod ab omni rectitudinis statu depereant, qui per noxia verba dilabuntur. Humana etenim mens, aquæ more, circumclusa, ad superiora colligitur: quia illud repetit, unde descendit. Et relaxata deperit: quia se per infirma inutiliter spargit. Quot enim supervacuis verbis à silentii sui censura dispensatur, quasi tot rivis extra se ducitur. Unde & redire interius ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium exterius sparsa, vim intimæ considerationis amittit. Totam igitur sese insidians hostis vulneribus detegit: quia se nulla munitione custodiæ circumcludit. Unde *Prov. 25.* scriptum est: *Sicut urbs patens, & absque murorum ambitu: ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Quia enim murum silentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis: & cum se per verba extra semetipsum ejicit, apertam se adversario ostendit: quam tanto ille sine labore superat, quanto & hac eadem, quæ vincitur, contra semetipsum per multiloquium pugnat.

Et paucis interjectis prosequitur: *Lingua sub magni moderaminis liberatione frænanda est, non insolubiliter liganda: ne aut laxata in vitium defluat, aut restricta, etiam ab utilitate torpescat.* Hinc per Sapientem dicitur: *Sapientis tacetis usque ad tempus:* ut nimirum, cum opportunum considerat, postposita censura silentii, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat. Hinc Salomon ait: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.*

Discretè quidem vicissitudinum pensanda sunt tempora: ne aut cum restringi lingua debet, per verba se inutiliter solvat: aut cum loqui utiliter potest, semetipsum pigrè restringat. Quod bene Psalmista considerans, brevi postulatione complexus est, dicens: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis.* Ostium namque aperitur, & clauditur. Qui ergo ori suo nequaquam ponit obstaculum, sed ostium petit, aperit: docuit, quod & per disciplinam retineri lingua debeat, & ex necessitate laxari, quatenus os discretum, & congruo tempore vox aperiat, & rursus congruo taciturnitas claudat.

Divus Joannes Chrysostomus de otiosis confabulationibus, *Homilia 17.* in Epistolam ad Ephesios *Capitulo 5.* in expositione morali, sic ait: *Nullus sit nobis sermo otiosus.* Ex otioso quidem sermone incidimus & in absurdos. Præsens tempus non effundendi gaudii, sed luctus est, tribulatiohum & lamentationum. Tu ve d' leviter urbanis facietis joculariis? Quis athletarum stadium ingressus, relicta solitudine cum adversario certandi, facietis utitur? Instat diabolus: circumrugiens, ut rapiat: omnia movet ac tentat:

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

omnia adversus caput tuum invertit, extraque nidum ejecere te molitur: dentibus stridet ac fremit: ignem spirat adversus salutem tuam: & tu sedes, facietas effundens, & quæ stolta sunt, & ad rem non conveniunt, effutens? Poteris itaque ipsam bene superare? Ludimus dilecti? vis discere sanctorum conversationem?

Audi Paulum dicentem: *Per triennium* *Ad. 20.* *(inquit) nocte ac die non destiti cum lachrymis admonere unumquemque vestrum.* Si verò pro Miletsis & Ephesius tanta usus est diligentia, non facietas loquens, sed cum lachrymis admonitionem inferens: quid de aliis dici poterit? Audi verò quid & Corinthiis dicat: *Ex multis tribulatione* *2. Cor. 2.* *(inquit) & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas.* Et iterum: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non uror? Quin audi, quid & alibi dicat: Nam & nos* *2. Cor. 11.* *(inquit) qui sumus in hoc tabernaculo, gemimus.* Et per singulos dies (ut ita dicam) ex hoc mundo migrare cupiente Apostolo, urider, & ludis?

Belli tempus est, & tu quæ tripudiantium Belligentium, usuras? Non vides bella gerentium faciantium, quomodo sunt tristes, contractæ, superconditio ciliis terribiles, & horrore pleræ? Vide aciem describi- oculorum austeram, cor excitatum, saliens & tur. palpitans, animum collectum, trementem, ac trepidantem (ut malam disciplinam rerumque concinnitatem taceam. Itaque apud illos non licet turpe verbum dicere, imò nec loqui quidem temere. Multum silentii illis, qui in exercitu sunt, sibi invicem mandantibus. Si ergo illi, quibus cum sensibilibus & carnalibus hostibus bellum est, quique nihil ex sermonibus noceri poterunt, tanto orantur silentio: tu cui in sermonibus bellum est, imò potior pars belli, eam tibi partem incautam relinques & nudam? An ignoras, quod hinc potissimum plaribus insidiis obruimur? Ludis, delicatis, facietas dicis, acrisum moves, nihil ista curans? Quot sunt ex facietis perjurta, quot incommoda, quot stultiloquia? Sed tales (inquis) non sunt facietas. Verum audi, quod omnem facietiarum urbanitatem rejecerit Apostolus.

Belli tempus est, pugnae, vigiliarum, custodiæ, armaturæ & aciei. Nullum hic locum habet ridendi tempus; illud enim mundi est. Audi Christum dicentem, *Mundus* *(inquit) gaudet* *bit, vos autem contristabimini.* Malorum tuorum gratia crucifixus est Christus, & tu rides? Alapis percussus est, tantaque commodi tui gratia ad avertendam tempestatem, quæ te occupabat, passus est, & tu delicatis? Et quomodo, quælo, ipsum non magis ad iracundiam provocas? Hæc ille.

Divus Bonaventura *lib. 3. Pharetra Cap. 30.* de multiloquio Gregorium referens in moralibus, *Certum est* *(inquit) quod verbosus vir justificari nequeat.* Item: *Mentis justitia desolatur, quando ab immoderata loquutione non paritur.* Idem Gregorius in Pastoral. *Quia murum silentij non habet, patet inimici jaculis civitas mentis: & cum se per multa verba extra semetipsum ejicit, apertam se totam adversario ostendit; quam ille tanto sine labore superat, quanto & hac eadem quæ vincitur, contra semetipsum per multiloquium pugnat.* In Proverb. dicitur: *Sicut urbs patens, & absque murorum ambitu: ita vir, qui non potest*

Bbb 3

IESU
Spir.
II

in loquendo cobibere spiritum suum. Idem super Ezech. Valde difficile est, ut qui multa loquitur, non etiam mentiatur. Ilidorus in Synonymis: *Loqui multum stultitia est, & vox insipientis in multiplicatione sermonis.* Idem: *Multiloquium non declinat peccatum: fluxus enim exundans, citò colligit lutum.* Hucusque Bonaventura.

Ac denique Petrus Damianus silentium *serm. 2. de vitio lingua* his verbis commendat: Curate ergo (fratres mei) cum invicem convenitis, ut

Monasti-
ci inces-
sus deco-
rum.

Linguae
fratrum
adhiben-
dum.

Verba
otiosa
mentem
laedunt,
ut cibi
quidam
stoma-
chum.

Vana se-
curitas
ex silentio
cavenda.

Linguae
vitiis
gravissi-
mis cri-
minibus
aequale.
Iacob. 1.6.

Iacob. 3.

honestè, graviter, & morosè, incedere studeatis: quatenus debet morificationis insignia præferentes, & inter vosmetipsos quietè ac pacificè fraternam valeatis charitate congruere, & extrinsecus adveniantibus sanctæ conversationis exempla præbere: præcipue tamen, loquacitatis vitio seve è ac vigilanter obstitere, prurienti linguae fratrum sobrii moderaminis adhibere: ne (quod abli) brevis horæ spatio perdatis (otiosa loquendo) quod per plures dies acquisistis orando: & nunc ex lingua leviter effluat, quod mentem postea (pœnitendo) graviter premat. Sæpe namque inter reliquos cibos unus fortasse à comedente trajicitur, qui per plures dies postmodum occupans stomachum, minimè digeratur. Sic nimirum inter multa verba, quæ indiscretè profertimus, impossibile est, ut non quandoque aliquid prodeat, quo deprimi mentis nostræ stomachum sentiamus, ac per hoc nequeat faciliè digeri, quia non potest oblivioni traditum, à cogitatione deleri.

Nonnulli enim Fratrum, postquam se aliquando siluisse meminerint, quadam (quasi ex ipso silentio) securitate præsumpta, mox ad præferenda vana quaelibet, & levia desunt: & non ad necessitatis indicia, sed ad voluntatis potius petulantiam indiscreta ora resolvunt. Quibus profectò valde timendum est, ne magis DEUM de vitio vanitatis verbositate offendant, quam sibi prius de silentii sui censura placaverant. DEUM siquidem, quem silentio, & orationibus insistenti, in se suscipere fortassis antè meruerant, nunc vacando fabulis & sermonibus otiosis tantò periculosius, quanto vicinius persequi non formidant.

Et infra ait: *Quid autem vaniloquio potest esse deterius, quod non modo per semetipsum, infelicem animum lehaliter gravat; sed & ipsam honestæ vitæ religionem, quæ hominem DEO jungit, evacuat?* Iacob testante, qui ait: *Si quis putat se Religiosum esse, non refranans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est Religio.* Quibus nimirum verbis lucè clarus constat, quia in nihilum omnis nostra Religio redigeretur, nisi sollicitè immoderata linguae lascivia compescatur. Qui rursus ait: *Qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Si viri perfectio in custodia verbi ponitur, profectò patet, quia per effrenatæ loquacitatis incuriam, omnis etiam perfectæ vitæ compositio dissipatur. Et si rem velimus diligenter inspicere, deterius peccat plerumque lingua, quam vita. Nam etsi vigilanter animam nostram custodire proponimus; tamen, quia propagati de carne cum peccato sumus, impediens sæpius ipsa carnis infirmitas, peccamus: sed quicquid in humana conversatione delinquitur, fructuose pœnitentiæ remedio & crebris orationibus expiatur.

Confideremus ergo (Fratres charissimi) quam grave sit delinquere in lingua, quæ com-

puncti & amari cordis interpret, pro nostris delictis efficaciter consuevit orare: & eam vanillimæ loquacitatis virio ream atque obnoxiam divino conspectui reddere, quæ nimirum in lux munditiæ puritate persistens, nostris reatibus poterat veniam obtinere. Unde non immeritò per virum Sapientem dicitur: *Flagelli plaga livorem facit: plaga autem lingua comminuit ossa.* Ecce, lingua ossa non habet, & ossa comminuit quia, cum ipsa per veniosa verba leviter effluit, foria atque robusta virtutis nostræ facta corumpit. Nam cum *mors & vita sit in manu lingue*, valde cavendum est vitium, quod & manu ad feriendum vii dicitur, unde inaniter loquentis anima trucidetur. Unde non immeritò idem, qui supra, Sapiens dicit: *Muli ceciderunt in ore gladii: sed non sic quasi, qui interierunt per linguam suam.*

Duo autem unicuique necessaria sunt, quæ ab huius nequitie peste custodire desiderat, ut (videlicet) & propriam os à supervacuis sermonibus comprimat, & aures etiam ab ineptis alienæ loquacitatis confabulationibus claudat. Quoniam hoc vitium non solum eos, à quibus oritur, lehaliter inficit: sed eos etiam, in quos effunditur, perniciose tabe corrumpit. Unde scriptum est: *Sepi aures tuas sibi, & noli audire, re linguam nequam, & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis: Aurum tuum, & argentum conste, & verbum tuum facito stateram, & franos ori tuo recitas, & attende, ne forte labarum in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insipientium tibi. & sit casus tuus insanabilis in mortem.* Salomon autem dicit: *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentit malum.* Nec enim credendum est, (Fratres mei) Sanctos Doctores (novi scilicet ac veteris testamenti) tot sententias sine causa adversus linguæ vitium protulisse. Nisi enim huic morbo immane periculum inesse cognoscerent, nequaquam adversus hunc tam aute è, tam multipliciter, tam uniformiter disputarent.

Ut enim cetera testimonia sacre Scripturæ præteream, quem Apostoli verba illa non tereant, quæ de hac pernicle terribiliter inonant, dicens: *Ecce (inquit) quantum ignis quam magnam sylvam incendit! Et lingua ignis, est universiis vitiis quitatis: lingua constituitur in membris nostris, qua maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatibus nostra, inflammat à gehenna.* Non autem immeritò lingua ignis dicitur: quia sicut de insipiente Salomon dicit: *Apertio oris illius inflammatio.* Si ergo ignis est, quæ omnem virtutum nostrarum sylvam incendit: si universitas est iniquitatis: si totum corpus sua fœditate contaminat: si rotam nostræ nativitatibus inflammar, id est, si omne meritum instabilis vitæ nostræ, suæ damnationis incendio devorat: nisi linguam suam quis discreta moderatione custodiat, quis de sobrietate, quis de castitate præsumere, quis de jejuniis, sive de vigiliis, atque alia se poterit bona operatione jactare?

Ponamus ergo (Fratres charissimi) fratrum ori nostro: non ex eo verba scurrilia prodeant: non fluxæ letitiæ fœmента prorumpant. Non lingua nostra fratris infirmi vitam detractione mordeat: non benè currentis opera sub vitæ huius incerto, præcipitanter extollat: non præterita facta vel dicta inaniter recitet: non quid à secularibus agatur, inter fratres pestilenter enaret.

Coloss. 4. enaret. Servemus & nos quod Paulus Colofensibus præcipit, dicens: *Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere.* Sic ergo lingua nostra modesta, sobria, discreta, pudica: sit oris nostri saliva virgo die crescente, & nisi utilitatis occasio præbeatur, usque in crastinum sive perendie incorrupta servetur.

Portatis vobiscum, portatis (fratres mei) clavem cellulæ: portate clavem lingue: opponitis pessulum ostio, adhibete retacula salubriter ori vestro. Auceps non emittit Accipitrem, nisi anferem videat: & Monachus dimittet linguam suam, si loquendi necessitas non assistat? Deditur venator catulum solvere, nisi lepus appareat: viliozem habeat Monachus linguam suam, quam ad nullius salutem vel commodum inutiliter solvat? Sudat lapis in manu oppugnantium mœnia: & incallum volet verbum de ore stantis in sanctæ militiæ disciplina? Arcus flexis cornibus frustra non intenditur, & rationale os ad effundendum superflua passim refertur? Parcitur pharetræ, ut ex ea sagitta leviter non exeat: non parcitur linguæ, ut mordax in quemlibet verbum, velut ictum vulneris non infligat.

Quid ad hoc fratres dicimus? qua nos argumentatione defendere, qua nos possumus artificiosa excusatione purgare? Nunquid non facilius est atque tranquillius tacere, quam loqui? Nunquid non laboriosius est, linguam per tot loquacitatis verba discurrere, quam in suo quietam silentio permanere? Unde non immeritò de quibusdam per Jeremiam dicitur: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.* Laborasse dicuntur, ut iniquè agerent, qui tacendo utique, sine peccato melius quievisent. Esti fortè quemlibet fratrem in lingua se fatigare jugiter delectat, Paulum audiat, quid dicat Corinthiis: *Quid ergo fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad edificationem fiant.*

Si quem ergo tædet linguam suam rigida silentii censura compescere, orando, psallendo, legendo, sive etiam edificationis verba profereudo, studeat eam salubriter exercere: ne cui nunc ardet lingua in loquendi concupiscentia, damnationis suæ postmodum comburatur in pœna.

Neque enim negligentè audiendum est, quod dives ille petebat refrigerari linguam suam, quia cruciabatur in flamma: quia enim juxta Apostolicam sententiam, humana lingua à Gehenna, hoc est, à gehennalibus incolis nunc dicitur inflammati: non immeritò postmodum flammis ultetricibus tradita, cum eisdem simul meretur aduci. Unde non incongruè de perversa lingua per Sapientem dicitur: *In flamma (inquit) sua non comburent justos: qui derelinquunt DEUM, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur: & immittetur in illos quasi Leo, & quasi pardus, ladet eos.* Illud etiam quare formidini, quanto nobis debet esse terrori, quod Veritas ait: *Matth. 12. Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicij.*

Audiat vaniloqua lingua, audiat lingua otiosa, audiat lingua scabiola; lingua (inquam) scabiola, quæ velut scabiem quandam atque pruritu-

tum patitur, nisi semper quodammodo acuto super vacuæ loquutionis ungue scalpatur. Audiat, & pavefcatur: intelligat, & tam terribilem sententiam perhorrescat. Audiat torrorem iudicii de ore ipsius iudicaturi. An non habeat aures, ut possit audire, quæ & manum habet ut possit occidere? *Mors enim & vita in manu lingue.* Audiat ergo quod ex ore veritatis dicitur, & subtili meditatione discutiatur, quod minatur: *Omne verbum (inquit) otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicij.* Ponamus itaque, ut otiosum verbum (si contra sacræ Scripturæ sententias fas est dicere) leve sit & exiguum omnino peccatum. Sed quid milio brevius? *Quid pennà levius invenitur?* Veruntamen, si pennarum vel miliarum innumerabilis multitudo congeritur, necesse est, ut portantis cervix, velut sub gravi lapide immoderantius pressa frangatur. Ex humentibus quoque faxis, tenuis quidem & rara gutta distillat: sed si vas subesse spatio longiore permittitur, ita plenum, ac si profluens unda decurreret, invenitur. Parvæ quidem, sed innumera cimphe, superbi Pharaonis & totius Egypti superavère virtutem. Breve tempus est, hora; sed dum hora horæ continua successione conjungitur, totius vitæ nostræ cursus impletur.

Nemo itaque semetipsum decipiat (fratres mei); sed peccatum, quia leve arbitratum esse, dum pensat, grave videatur in ejus æstimatione, cum numerat. *Quid enim durius saxo? Quid aquà liquidius?* Et tamen à quodam sapiente dicitur: *Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu.* Nimirum & omnis animæ nostræ fortitudo ac soliditas destruitur, si assiduè inundantium, & quodammodo pluvialium verborum fluxibus atteratur, quamvis & leviter se peccasse quis asserat, cum Apostolus dicat: *Qui legem præserit, DEUM inbonorat.* Porò otiosis verbis assuetus, duplaci procul dubio culpæ videtur obnoxius: qui & divinas laudes, ad quas humana conditio assiduè provocatur, abjicit, & superflua loquacitati, à qua prohibetur, inflitit. Sicut de quibusdam Jeremias dicit: *Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Quæ nimirum Prophetæ verba etiam de otiosa loquentibus possunt non inconvenienter intelligi: qui derelicto fonte aquæ vivæ (hoc est, postposito verbo vitæ) ora sua cisternas faciunt, ex quibus non novi, sed veteris hominis verba profertur: quemadmodum non recentem de fonte, sed sentinosam potius aquam de cisterna proferunt, & quia labia sua moderata discretionè reprimere nesciunt, cisternæ dissipatæ aquas nequeunt continere.

Notandum sanè quia sicut avis advolans exponit se ramo cujuslibet arboris: sic malignus spiritus plerumque veniens insidet linguæ inconsideratè loquenti: & inordinatum quid in decursa sermonis per surreptionem suade: effluere, unde postmodum veniens (quasi congesta dimicandi materia) cor hominis valeat impugnare. Iuxta conscientiam suam, fratres charissimi, unusquisque vestrum redeat in se, culpam quam dicimus recognoscat. Sæpe namque aliquid loquimur negligentè, unde postmodum ad silentii nostri custodiam redeuntes, tantam ingruentium cogitationum molestiam patimur, ut vix tolerare possimus. Et pœnitentè quidem

omni-

omni-

omni-

omni-

Bbb 4

IESU

Spirit. II

Ovid.

Ad Rō. 2.

Jer. 12.

Demon linguæ verbo, ut avis ramo insidet.

nostris de-
m vanissi-
noxiam di-
um in sue
is reatibus
immeritò
plagalivo-
offa. Ec-
minuit
cer effluit,
facta cor-
omni lin-
& manu
loquen-
ro idem,
unt in ore
per lin-

Coloss. 4.
Jerem. 4.
1. Cor. 14.
Ecclesi. 28.
Matth. 12.

omnino, tam incaute noxia protulisse, sed remedium non occurrit: quia quod semel emissum volat, non possumus revocare. Unde Flaccus ait: *Et semel emissum volat irrevocabile verbum.*

Oramus, psallimus: sed velle de corde nostro infixum spinæ illius aculeum non valemus. Tunc veteranus hostis, cum mentem nostram in tanto verlati turbine conspicit, victor & insultans gaudet, se quasi fructus de suo labore colligere, quos in male veraci terra linguæ nostræ meminit feminasse. In quo videlicet factio quid aliud quam Turdelam imitatur, quæ ex eo, quod digerit, moritur? Ex ejus quippe stercore planta nascitur, de cuius humore viscus conficitur, quo postmodum & ipsa capitur: atque ex eo, quod prius fuerat cibus ejus, agitur, ut & ipsa postmodum sit cibus alienus.

Ita ergo cum immunda quæque ac vana proferimus, quid aliud, quam laqueos, nobismet ipsis loquendo compingimus: quibus ab astutis aucupibus (hoc est à malignis spiritibus) capiuntur? Sæpè autem sermo noster non loquenti, sed audienti pugnam generat, ita, ut cor ejus in odium illius, qui contraria verba protulerat, vehementer accendat: etsi facultas adsit non tam verba verbis reddere, quam malæ retributionis actibus parat respondere. Hæc autem in ipsa verborum confabulatione parvi pendenda nobis videntur, & levia: sed eam ad orationum secreta recurrimus, reducitur protinus ad memoriam, dura proflus & intolerabilia iudicamus.

Quapropter (dilectissimi fratres mei) studemus nosmetipsos intra silentii claustra reprimere, & linguas nostras à vanis & inutilibus eloquiis cohibere. Anima namque nostra superni Regis est sponsa, quia accepto pignore sancti Spiritus, signaculo fidei est dotata. Maneat ergo

Anima
nostra
Dei sponsa
est.

in penetrabilibus suis virgo, non indecenter in publicum prodeat: non per oris limen egressa, insuper vacua verba cum sæcularibus inaniter fundat, ne; cum eam sponsum à modesta pudicitia suæ gravitate deviare conspexerit, quandoque objurgans dicat: *Signoras te, ô pulchra inter mulieres, egressa & abi post vestigia gregum.* In cubiculo ergo suo, virginali more relideat, oris ostium clauum teneat, & nunquam, nisi quæ ad expectandum sponsi cælestis adventum pertinent, loquutura procedat. Sub umbra silentii reprimat se, ne decolor videatur, ab omni aestu negotii sæcularis abscondat se, ut non immerito possit cantare alaci voce, *sub umbra illius quem desiderabam, sedis, & fructus ejus dulcis gustari meo.* *Introduxit me in cellam vinariam: ordinavit in me charitatem.*

Solent autem sponsæ nobilium, diversas pigmentorum species mandendo per ora revolvare, ut advenientibus pro eis flagrantius valeant, ac suavius redolere. Anima etiam nostra, cepas, allia, & quicquid terrenæ prudentiæ acutissime ferret, proflus abhorreat: cassiam vero assidue orationis, stactem sacræ lectionis, & Psalmodiarum cinnamomum, & cuncta odoramenti spiritalis aromata jugiter fragrare contendat. Christus sit omne quod loquitur, omne quod delectatur, omne quod sapit, omne quod vivat. Christum spiret, Christum flagitet, Christum æquet, Christum ore pronuntiet, Christum assidua cordis meditatione petraet. Hactenus Petrus Damianus & ceteri Patres, qui tantopere silentium commendant: ut interim omittam (ne prolixior videat) Magnum Gregorium, qui in *Tractatu* in quadragesimi jejunii silentium, optime graviterque, ut solet, linguæ damna silentiique utilitates descripsit.

CAPUT XVI.

Exhortatio Prioris ad Humilitatem.

TEXTVS.

TV autem frater Brocarde, & quicumque post te institutus fuerit Prior, illud semper habeatis in mente, & observetis in opere, quod Dominus ait in Evangelio: *Quicumque voluerit inter vos maior fieri, erit minister vester: & quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.*

GLOSSA IV.

IN hac & sequenti exhortatione Priorem moner ad humilitatem, & Fratres, ut Priorem suum venerentur, honorent, eique obediant. Et sic duo hoc loco à Regula exiguntur. Primum, Prælati erga subditos modestia, & humilitas. Secundum, subditorum erga Prælatum fidelitas, reverentia & obedientia: Circa primum D. Baptist. 2. sil. in *Regulis suis explicat. inter. 30.* Præfectum Disc. mo. que sic indicat: *Præfectum: (ait) ne elatum sanast. Jo. 2. ciat dignitas, ut ne ipse à beatitudine humilitatis evadat, aut etiam elatus, in iudicium incidat Diaboli: MARIA verum illud credat, quod plurimum cura, plurimum est & nost. ministerium. Quemadmodum igitur qui multis salutatis ministras, & singulorum vulnecum sanis de-*

Vid. Cap.
35. & 36.
part. 2.
Disc. mo.
sanast. Jo.
2. c.
MARIA
& nost.
Emma-

regit, & auxilia juxta subjecti mali proprietates ad- noelis &
bibet, hoc ministerio non elationis occasione sumis, Prælati, sed potius humilitatis, studij, ac sollicitudinis: sic Comm. in
multo amplius cui medela infirmitatum fraternitas. hoc Reg.
tis concedita est, velut omnium minister, & pro Cap. qu
omnibus rationem daturum, meditari ac sollicitus esse de hoc
debet. Hoc pacto rectè assequitur scopum, velut Do- argumē-
minus dixit Marc. 9. Cap. Si quis vult inter vos esse to capto
primus, sit omnium ultimus, & omnium minister. sissime
Hæc Basilus. differant

D. Augustinus in *Reg. Cap. 43.* sic de Prælati scribit: ipse verò, qui vobis præsit, non se existimet, potestate dominans, sed charitate serviens, felicem. *Honore coram vobis prælati sit vobis: timore coram DEO substratus sit pedibus vestris.* Circa omnes se- ipsum honorum operum præbeat exemplum: corri-

piat inquietos, consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes. Disciplinam libens habeat, metuendus imponat: & quamvis utrumque sit necessarium, tamen à vobis plus amari appetat, quam timeri, semper cogitans, DEO pro vobis red-ditum esse rationem. Unde vos magis obediendo, non solum vestri, sed etiam ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco est superiori, tanto in periculo majori versatur.

Divus Franciscus in sua Regula Cap. 10. de Prælatorum humilitate ita docet: Fratres, qui sunt ministri & servi aliorum, fratres visitent &c. Et infra: Ministri tantam familiaritatem habeant erga Fratres, ut dicere possint eu & facere, sicut Do-

mini servis. Quia (ut ibi Expositores, & præcipue Divus Bonaventura adnotarunt) Prælati dicuntur ministri in spiritualibus, & servi in temporalibus. Et Hugo Dinensis in eadem Regula: In nomine Ministri (ait) humilis, in nomine servi utilitas ostenditur. Nam ministri debent esse servi, non Domini fratrum; ministerium quidem, non dominium habentes: quia utilitate, & ministerio servare, & ministrare debent. Et ideo Ministri & servi vocantur. Luc. 22. Qui major est vestrum, erit minister vester: nam Prælati tam humilitate, quam vite imitatione, Christo debent esse conformes, qui Matth. 20. ait, Filium hominum non venit ministrari, sed ministrare.

CAPUT XVII.

Exhortatio ad Fratres.

TEXTVS.

August. in Reg. 23. Vos quoque (ceteri Fratres) Priorem vestrum honorate humiliter, Christum potius cogitantes, quam ipsum: qui posuit ipsum super capita vestra: & Ecclesiarum Præpositus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Ut non veniat in iudicium de contemptu, sed de obedientia mereamini vitam æternam mercedem.

Et optime in 3. part. Regula Societatis Jesu Cap. 1. n. 23. & Reg. Monachorum Cap. 1. & Monachorum c. 6. & præcipue 8.

GLOSSA V.

Quomodo & hic jam subditos provocat ad honorem debentem Prælati exhibendum. Honoratur autem dupliciter Prælati à subditis. Primo, si eum ex corde & affectu diligant. Secundo, si ei reverentiam & obedientiam præstent. Que duæ tunc convenienter fiunt, quando in Prælato potius Christi personam, quam hominis consideraverint: & sic eum de honore, tum etiam de obedientia mercedem habebunt.

Vid. Ant. mot. nost. Similem exhortationem in Regula Augustini invenies, dum Cap. 23. inquit: Præposito tan-

quam Patri obediatur, multo magis Presbytero, qui Antonii omnium vestrum curam gerit. Benedictus Cap. in hoc c. 72. DEUM imitant, Abbatem suum sincera & humili charitate diligant, Christo omnino nihil præponant. Hæc Benedictus.

In hac igitur ultima Regulæ parte Albertus hanc considerationem circa Prælatos, ut in his Christum intueamur, tanquam potissimam atque præstantissimam, in hunc locum rejecit, ut firmius nostris mentibus semper inhaeret.

JESU MARIA, & Francisci à S. Elia insignes in hunc Reg. textum Discurs. & Commentar.

JESU
Spiri
II
III
IV

decenter in
nen egressa
us inaniter
deficit publi
i, quando
i pulchra ro-
gregum. In
ideat, otis
nisi que
mum per
bra silenti
omni actu
lumine
idius quæ
esturi uoc
ayit in me
veritas pi
i revolve
s valent,
a, cepat
ccitudine
o affidua
lmodia
enti spi
ntendat.
ne quo
d vivat.
hriftum
um affi
adeno
ntopere
mittam
m, qui
entum,
ma fi

sem-
lio:
vo-
ad. modu
mit, Fran
sic Comu
ita. hoc d
pro Cap. q
esse de hoc
de- argum
esse to cog
er. sissime
differant
tis
rt,
n.
m
-
i-
ig

CAPUT XVIII.

EPILOGVS REGVLÆ,

ET

Exhortatio ad opera supererogationis.

TEXTVS.

HÆc breviter scripsimus vobis, conversationis vestrae formulam statuentes, secundum quam vivere debeatis. Si quis autem supererogaverit, ipse Dominus cum re-
tentionis sine dierit reddet ei: utatur tamen discretionem, quæ virtutum est moderatrix.

Prelati non esse faciendâ, D. Basilii in Brevioribus interrogationibus 38. Benedictus Cap. 39. sua Regula. Carthusien. 2. part. Cap. 10. num. 25. & 28. & constitutio Societatis.

GLOSSA Vltima.

Legend. **B**revem, compendiosam tamen & utilem
Annotat. vivendi normam nostra Regula continet:
noft. An- quia sæpe multis præceptis animus obrutus,
ton. in oneri succumbit. Ita verò hæc brevis proficien-
hoc Cap. di formula nobis à Regula est præscripta, ut ipsa
nu. 461. moneat, ultra præfixam metam progrediendum:
& 462. & unicuique facultatem supererogandi, prævia
& ab eo discretionem, concedat. Circa hanc tamen su-
ibid. lau- pererogationem, quam Regula hinc Religiosis
dar. B. permittit, tria à nobis tractanda sunt. *Primum*
Joan. So- est, Omnibus maximè carandum esse, aliqua
reth. Hic- supererogationis opera facere. *Secundum*, qua
ronym. ratione hæc cum discretionem & obedientiam fa-
Gratian. cienda sunt. *Tertium*, quæ sint ea, quæ ultra præ-
& P. Le- cepta Regulae, nostra Religio suis Constitutio-
zana, nibus adjectis, ac supererogaverit.
aliquæ è
nostris.

DVBIVMI.

An omnes Christiani teneantur ha-
bere intentionem proficiendi in
via virtutis, & Christianæ
perfectionis?

Hic dubitationi responderet Cajetanus 2. 2.
q. 186. art. 2. supponendo, in hoc profectu
tria posse considerari. Primum est, executio eor-
um, quæ utilia videntur ad proficiendam. Se-
cundum, Intentio exequendi ea, quæ ad hunc
profectum conducunt. Tertium, contemptus
proficiendi.

Primo, constat, si de executione loquamur
tam interioris, quam exterioris actus, in hoc vel
in illo opere eam omittere, nullum esse pecca-
tum: ut si quis omitat exercitium actuum hu-
militatis, & alicujus operis Misericordiae, quan-
do non corripit præceptum. Et ratio hujus est:
quia nulla lex obligat ad tale bonum exercen-
dum, ut supponitur: & sic nullum erit pecca-
tum. Quare sufficit, quod quilibet Religiosus
caveat offensam DEI in his; quæ sibi præcepta
sunt: licet alia, quæ sunt supererogationis ope-
ra non faciat: ut in simili proposito, de quoli-
bet Christiano respectu mandatorum DEI, do-

ce: Gerson 3. part. Tractatu de perfectione cor-
dis, Alphabeticò 68. lit. F. G. & H. Non peccat
(inquit) si Christianus consilia non adimpleat, si ca-
veat offensam DEI, & gratias agat DEO: quod no-
luerit hominem amplius obligare, quam ad præcepta:
& non languet circa adimplerem præceptorum,
sed diligenter, & strenuè & integrè ea exercet. Hæc
ille. Et addit Gerson, quod aliquando Christia-
nus aliquas faciat supererogationes: quia, (ut
ipse ibidem notat, & Angelus in moralibus Cap.
8) licet nullus teneatur ad consilia, tamen vix
contingere potest, ut homo præcepta debite
adimpleat, quin aliquando aliquid consilii su-
pereroget: saltem quoad intentionem volun-
tatis.

Quæ proportionaliter Religiosis applicanda
sunt. Impossibile enim (moraliter loquendo)
videretur, quod si quis tantum ea, ad quæ tenetur,
velit implere, ea debite exequatur, quin aliquan-
do deficiat & cadat: ut in proposito optimè do-
cuit Divus Augustinus in sermone de verbis Apo-
stoli. *Semper (inquit) tibi assplicat quod es, si vis
venire ad id quod non es: nam ubi tibi placuisti, ibi
remansisti: si autem dixisti, sufficit, peristi. idem
semper adde, semper ambula, semper profice: noli in
via desistere, noli retroire, noli deviare: remansit
enim, qui non proficit.*

Divus Bernardus Epistola 91. ad Abbatem Su-
essans congregatos; *Recedant à vobis, qui dicunt:
volumus esse meliores, quam Patres nostri: repudiorum
& dissolutorum se filios protestantes: quorum me-
moriam in maledictione est. Et infra: Aus ascendas
(inquit) necesse est, aut descendas: si assensu stare,
vras nec esse est. Minime profectus est bonus, qui melior
esse non vult: & ubi incipit nolle esse melior, ibi etiam
desinit esse bonus. Et Epistola 253. ad Abbatem Gua-
rinum: *Veram virtutem finem nescit, tempore non clau-
ditur: nunquam justus arbitratur, se comprehendi-
se: nunquam dicit; saturus est. Et infra: Quod si
studere perfectioni, esse perfectum est, profectus nobis
proficere, desicere est: Ubi ergo sunt qui dicere so-
lent: sufficit nobis: nolumus esse meliores, quam Pa-
tres nostri? O Monachi, non vis proficere? Non.
Vis ergo desicere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mi-
hi (inquit) vivere volo, & remanere in quo perveni:
nec pejor fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis,
quod esse non potest.**

Idem Bernardus infra; *Hinc planè colligitur,
quia*

nolle proficere, non nisi deficere est: inter profectum enim, & defectum in hoc statu mortalis vite nihil medium invenitur. Necesse enim est, spiritum aut proficere semper, aut deficere. Idem ferè reperit Epistola 341. quæ est ad Monachos Sancti Bertini.

Frequens etiam est apud Bernardum & alios Patres hoc adagium, *In via DEI non proficere, deficere est: vel, Non progredi, regredi est.* Nam qui sic est cum DEO limitatus & parvus, ut ultra id, quod tenetur, nihil aliquando addat, etiam si id facile sit, vix rectè ea servabit, ad quæ tenetur, Nam tandem (DEO id permitte) occasione oblata ruet. Nam qui huiusmodi vivunt, non merentur à DEO abundantiora, seu specialiora auxilia.

De hoc latius videndus est Richardus de Sancto Victore, in *Cantis*, lib. 3. Cap. 9. & 11. & *Cant.* 4. Cap. 25. ubi multis rationibus, & similitudinibus probat, quod tenemur in melius proficere, ut perfectionem assequamur, & ut à peccato itinere non deficiamus. Prædicta autem intelligenda sunt, quando quis non facit actum positivum non proficiendi, (de quo statim dicemus) sed tantum dicit absolute: sufficiat mihi præcepta adimplere.

Quoad Secundum verò, in quantum respicit intentionem proficiendi, nempe, quando quis habet animum & intentionem non proficiendi amplius, nec faciendi id, quod melius aut perfectius est, sed tantum proponit servare mandata, alia verò omnino, & positivè non vult servare, nec ultra mandata proficere: hunc quidem sine dubio peccare dicendum est: ut docet Cajetan. *dicta q. 186. art. 2.* quia firmat animum contra spirituale profectum, & quantum est de se, directè ponit obicem Spiritui sancto & gratiæ DEI: quod est peccatum. Verum non est tam grave peccatum, sicut si hanc intentionem juramento vel voto confirmaret: quia tunc propter majorem animi firmationem contra gratiam, & propter majorem irreverentiam, quando fit ex voto vel juramento, est peccatum mortale: quod non contingit, quando solum fit sine juramento vel voto: quia solum tunc est peccatum veniale, cum non transgrediat aliquod præceptum, ad salutem necessarium. Et cum hac intentione salvari potest dilectio DEI super omnia: quamvis (ut supra diximus) hic status valde periculosus sit. Quod confirmari potest ex testimoniis Sanctorum PP. usper adductis.

Ex his ergo inferitur, quod si exequutio vel intentio ultra progrediendi omittatur in hoc vel illo opere, non erit peccatum, & aliquando nec veniale. Si verò quis habeat intentionem servandi ea, ad quæ sub præcepto tenetur, & omittere alia bona supererogationis sive consilii, quæ conducunt ad spirituale profectum: tunc ipse peccat venialiter, quia, quantum est de te, ponit obicem Spiritui sancto. Hæc Cajetani Doctrina, quæ his duabus propositionibus, clauditur, communiter à Thomistis recepta est in *dicto art. 2. ubi supra.* Eam etiam tenet Corduba in *Regulam B. Francisci* Cap. 1. q. 3. ubi de Religiosis loquens, docet, eos peccare, si intendunt nunquam proficere, seu non fructu alia bona, neque alio modo meliora, quam sua Regulâ, vel Constitutionibus taxantur. Et peccabunt (inqui) eò gravius, quo magis eos docet attendere perfectioni, quam alios Christianos.

Quoad Tertium verò attinet, dicendum est, quod quando quis omittit alia opera supererogationis ex contemptu, tunc mortaliter peccabit: quia contemnens consilia divina, ipsum DEUM contemnit. Interventit autem huiusmodi contemptus, ut docet Cajetanus *ubi supra*, quando homo refugit subijci consiliis divinis, ut consiliis; & profectui charitatis, ut profectui charitatis: ut perfectiori viæ. Si quis autem spirituale profectum, & divina consilia reveretur; sed, quia non obligatur ad illa, & non sunt necessaria ad salutem, non vult illa amplecti, & nihil curat de illis, quantum ad suum profectum; talis verè non contemnit: & sic non peccat mortaliter, sed tantum venialiter, quia omittit (ut diximus) intentionem, & executionem sui profectus.

Ex his infero, quod opera supererogationis licet absolute nullo modo sint sub præcepto: tamen contemptus eorum est sub præcepto. Deinde non habere contrariam intentionem ad illa, est sub præcepto: licet tantum obliget ad veniale. Quare Regula nostra merito ad opera supererogationis nos inducit, cum ait: *Si quis autem supererogaverit &c.*

Secundò infero, esse maximè laudabile, alia opera ultra id, quod præcipitur, conari adimplere. Nam cum omnes Religiosi teneantur ad perfectionem tendere, laudabile est, non solum media sibi ad hunc finem determinata, sed etiam alia plura exequi, ut facilius finem consequantur. Neque hæc singularitas vitium reputari debet: quia tunc aliquis singularitatis vitio non arietur, cum media necessaria, & quæ sub præcepto sunt omittit; & alia supererogationis exequeretur: vel cum ista propter vanam gloriam, ut ipsum singulariter sanctum alii iudicent, faceret. Maximè verò laudabile est (ut admonet Cassianus lib. 11. Cap. ultimo) omni studio quidquid in conversatione Fratrum minimè communis usus receperit, utpote quod inani subijcitur gloriæ, declinare: & ea, quæ nos possunt inret ceteros notabiles reddere, quibusque nobis, quasi solis ea facientibus, laus apud homines sit comparanda, summo opere vitare. Quod in exteriori disciplina est intelligendum, quam communem cum aliis servare, laudabile est.

D V B I V M II

An hoc, quod Regula monet de supererogationis operibus, intelligi debeat etiam sine Superioris licentia?

PRO affirmativa parte hujus dubitationis in De primis urget Regulæ textus expressus, qui cessante nos ad hæc excitat opera: nec requirit Superioris & summa intervenum, ac facultatem. Igitur, illis utilitate prorsus nescientibus & ignorantibus, hæc laudabiliter fieri possunt.

Secundò, quia DEUS nos hortatur ad bene operandum, secundum illud Ecclesiast. 9. *Quodcumque potest manus tua, instanter operare:* sed ubi adest consilium DEI, frustra hominum expectatur beneplacitum: Ergo non est necesse, voluntatem Prælatorum præcedere ad huiusmodi opera.

Et

A IESU

Spirit.

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

XI

XII

XIII

XIV

XV

capit.
not. Pia.
ciscus fa-
pius lau-
datus.

Et confirmatur ex auctoritatibus Divi Augustini, & Divi Bernardi præcedenti dubio allatis, ubi docent, semper proficiendum & supererogandum: & nullam mentionem faciunt de licentia Prælati. Et similiter videtur pognare pro hac sententia illud Pauli, *Nolite Spiritum DEI extinguere &c.*

Tertio, Quia Sanctorum vita nobis imitanda est: multos vero Sanctos in spiritualibus profecisse novimus, & multa bona opera patrassent sine Prælatorum consilio, ut constat de multis Eremitis, qui solitariam vitam degentes, Prælatos minime consulere poterunt.

Ultimo, quia id, quod est occasio alicujus vanæ gloriæ, oportet nos sedulo fugere: sed adire frequenter Prælaturam pro consilio vel licentia ad agendum aliquid supererogationis, occasio est inanis gloriæ & propriæ æstimationis: nam inimicus facile suggerit complacentiam de hoc, quod Prælatus nos æstimet viros perfectos, & majoris profectus studiosos: ergo licitè hoc sapere absque Prælatorum interventu fit.

Sic Prima propositio: *Si prælatus præcipere absolute, ut nullus aliquod supererogationis opus faceret, ei non esset obediendum.* Hoc ex eo constat, quia illicitum præcipit, nam præcipit contra consilium DEI, & contra spirituale profectum, ob quod in animis subditorum obicem Spiritui sancto ponit: & sic ei minime esset in hac re parandum. Verum est tamen, quod si Prælatus in aliquo particulari casu, & ob aliquam rationabilem causam, præcipere, ne quis ultra id quod in communi fit, aliud supererogaret, tunc subditi obedire tenerentur, quia licitè præcipit, & sic inobedienciæ culpam incurreret, qui contrarium ageret.

Dico Secundò: *si Prælatus præcipere, ut nihil extraordinarie fieret sine ejus licentia, tunc subditi tenentur obedire.* Ratio est, quia Prælatus, cum sit Dominus nostrarum actionum exteriorum, potest licitè prohibere, ne quid fiat sine ejus examine: quia ipse vult scire, in quibus, vel qualiter subditi exerceantur, quibus laboribus & penitentibus onerentur, ne forte errent, vel indistinctè succumbant, vel impotentibus fiant ad alia onera Communitatis, quæ ex præcepto tenentur adimplere. Et sic, cum in his justè præcipiat, ei obediencia debetur: præcipere cum in hoc ipse non intendat spirituale profectum impedire, sed tantum subditi providere & consilium, ut pro viribus onus suscipiant, vel ne ea aggrediantur, quæ potius eorum spiritui noxia, quam utilia esse possunt: quod licitè subditi, si proprio judicio regantur, prævidere non possunt. Hæc conclusio magis ex sequenti constabit.

Sed dices: Prælatus tantum est superior Religiosorum in his, quæ Regulam concernunt: sed hoc est supra Regulam: ergo in his non valet sese intromittere. Respondeo, quod hæc etiam ad Regulam suo modo pertinent: nam Regula monet, ut fiant hæc opera: & ideo Prælatus ea potest moderari, & examinare, ut Superior. Secundò, (& hæc est ratio præcipua:) quia omnia, quæ ad Regulam adimplerem reducuntur, potest Prælatus licitè jubere: & præterea omnia impedimenta remove. Quare hæc opera, de quibus loquimur, possunt reduci ad Regulam observantiam, in quantum potest quis per hæc exteriora opera incapax fieri, vel minus habilis ad ea, quæ in Regula mandantur exequenda.

Et sic Prælatus potest illum ab his retrahere. Ob hanc enim rationem potest omnia subditorum vota irritare & annullare: & præcipere ea, quæ de bono non præcepto neque in lege DEI, neque in Regula fiant.

Quibus positis, solum est difficultas in eorum casu, nempe, quando Prælatus non prohibuit absolute hujusmodi opera fieri, nec præcipit, ut non fiant: sed merè negativè se habet. An tunc liberum sit & optimum, ea opera sine Prælati licentia facere: vel saltem æquè bonum ac si cum licentia fierent, vel denique non malum?

Dico Tertio: *in hoc casu non esse peccatum, neque inobedienciam, in consilio Superiore similia opera facere.* Paret. Nam hoc opus ex suo objecto est bonum, nec ulla circumstantia vitiatum: quia si aliqua vitari posset, maxime inobediencia: sed supponimus, nullum esse Prælati mandatum: ergo hoc opus bonum, & meritum erit. Imò, etiam si contrarium Prælatus præcipere, in Religionibus, ubi Prælatorum mandata non obligant ad culpam, nullum esset peccatum: ut alibi in *Tractatu de voto obediencie* docuimus, quamvis magna esset imperfectio, & non modicum errandi periculum.

Dico Quarto: *Periculosum valde est, & non ita meritorium, ista opera facere sine Prælati obediencia.* Hoc dictum, in quo est tota hujus difficultatis vis, fasè probandum est.

Primo id expresse docet Divus Benedictus in sua Regula Cap. 49. ubi agens de Quadagesimæ tempore, sic ait: *Ergo hodiebus augeamus nobis aliquid ad solitum pensum servitium vestra, orationes peculiares, ciborum, & postea abstinentiam: & unusquisque supra mensuram sibi mensuram aliquid propria voluntate cum gaudio sancti spiritus offerat DEO: & subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate &c.* Hoc ipsum tamen (ait) qui unusquisque DEO offert, Abbati suo suggerat, & cum ejus fiat oratione, & voluntate. Quia quod sine permissione Patris spiritualis fit, presumptio deputabitur, & vana gloria, non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt. Hæc Divus Benedictus: ubi nihil sine voluntate Abbatis, & ejus oratione, sive permissione, quæ hic pro expressa voluntate sumitur, ut ex præcedentibus & subsequentibus constat, faciendum esse decernit.

Divus Basilius sermone 5. exercitat. *Vera autem (ait) & perfecta obediencia subditorum erga Prælatum in hoc declaratur, ut non solum ab absurdo ex consensu Prælati abstineant: sed neque ea, quæ laudabilia sunt, extra illius consensum faciant.* Et hujus reddidit rationem serm. 2. exercitationis, his verbis: *Si itaque repererit per gratiam DEI bonorum operum Doctorem; serva apud te ipsum, ut nihil præter sententiam ipsius facias. Qui quid enim extra ipsum fit, furum est & sacrilegium, ad mortem ducens, & non ad utilitatem: etiam si tibi bonum esse videatur. Si enim bonum est, cuius gratia occulte & non in propatulo fit? Interroga cogitationem tuam, per dexteram depradari te volentem: per bonas nimirum disciplinas, sinistra tibi actiones subornantem. Ne velis aggredi incantationem serpentis, cum in expertus sis artus incantandi: ne forte attractu serpentibus, ab ipsis impleretur: deinde, impositis ad resistendum ipsis existens, sine misericordia ab ipsis consumatur.* Hæc ubi supra Basilius. Et idem in Regula brevioribus interrogationibus 13 & 8. aliam rationem hujus conclusionis affert, dum inquit: *Si*

Opera
loque-
rogatio-
nibus
da esse
contico
accidit
nente
Prælati
docent
SS. PP.
mona-
menta.

verò

vero qui se ampliori onere, quam communi, opus habere putat, sive in jejuniis, sive in vigiliis, sive in quacunque alia re, revelet hanc rem his, quibus communi cura commissa est: ob quam (videlicet) causam, putat se ampliori onere indigere: & quod ab ipsis approbatum fuerit, observet: saepe enim alio potius modo, in quod sufficiens est necessitati, fieri oportebit. Ubi Magnus Basiliius etiam majori onere, ac districtiori vita indigentibus non permittit, pro suo arbitrio suis humeris majora, quam communia onera imponere: quia (ut ipse ait) forte alia via huic necessitati occurrendum erit, quae sufficiens sit: quod Praelati iudicio pensandum est.

Divus Joannes Climacus gradu 25. Qui dicitur careat, etiam si sapiens sit, saepe tamen errat in via. Sic qui suam voluntatem ac iudicium in hac via spirituali sequi decernit, licet omnem omnium sapientiam solus obtineret, facile tamen in exitium anima ruet.

Optime quoque Divus Bernardus, harum rerum peritissimus Magister, sermone 77. in Cantica, Quam multi (inquit) ex hoc arrepto tramite periculosissime aberrasse compositi sunt! nimirum ignorantes astutias Satanae, & cogitationes ipsius; factum est, ut qui spiritu cooperant, carne consumantur, abducti turpiter, lapsi damnaviter. Seductori dicitur maxime, qui dare dissimulat praecceptoris. Haec Bernardus.

Cassianus Collatione 16. Cap. 11. Ipse Satanas transfiguratus in angelum lucis, ut obscuram ac tenebram caliginem suam pro vero lumine signitia fraudulenter effundat. Qui nisi humilis & mansuetus corde suscepti, matrisim fratres, vel probatissimi senioris referentur exanimi, & eorum iudicio diligenter excusati, aut abiciantur, aut recipiantur a nobis: sine dubio venerantes in cogitationibus nostris pro Angelo lucis Angelum tenebrarum, gravissimo sermone interit. Quam perniciosum impossibile est evadere iniquitatem, sua iudicio consistentem. Hoc ipsum, quod Cassianus, omnes etiam disciplinae spiritualis Auctores uno ore tradiderunt.

Divus Gregorius hanc etiam veritatem confirmat. Is enim in lib. Regum Cap. 2. Melior est (inquit) obedientia, quam videtur; & auscultare magis, quam offerre arietem adiecem: quia longe altioris est meriti, propriam voluntatem alteri semper voluntati summittere, quam magnis jejuniis corpus atterere, aut per compunctionem seu secretioris sacrificio mactare. Quid est adeps arietum, nisi pinguis & interna devotio? melior est tamen obedientia. Et ut testimonio Patrum finem imponam, accedat ultimum idem Gregorius, qui luculenter admodum hanc conclusionem corroborat. Is enim lib. 32. moralium Cap. 17. Illum (ait) sine dubio sublimioris discipulatus ordinem apprehendens, qui, relictis omnibus quae exterius possederat, etiam internas voluntates frangere parat: ut se alterius voluntatibus subdicens, non solum pravis desideris, sed ad perfectionis cumulum etiam in bonis votis sibi venisset, & cuncta, quae agenda sunt, ex alieno arbitrio observet. Hunc hostis calidus tanto mollius alloquitur, quanto ab excellentiori deicere ardentius conatur: moxque virulenta suggestionem blandiens, dicit: O quanta per remissionem miranda agere poteris, si nequaquam te iudicio alterius subdis! Cui profectum tuum sub studio meliorationis imminuis? Haec blandiens insinuat: seorsum vero in voluntatibus eius propriis, exercit Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

tenda superbia causis parat. Haec Gregorius Ex cibus, & aliorum Patrum testimonio constat, quanto melius, quanto perfectius, quanto securius sit, omne suum arbitrium relinquere, quam id retinere, etiam bene utendo: & quanta periculosum & contrario sit, proprio uti iudicio & regimine, & sine Praepositorum ductu & consilio, opera etiam bona aggredi.

Sed restat, ut id etiam rationibus ostendamus. Et prima sit, Nam qui sine sui Rectoris sive Praelati consilio aliquid aggrediuntur, saepe in ipsis bonis operibus, quae agunt, in oratione, in jejuniis, in vigiliis &c. ad minus possunt aliquid propriae voluntatis, imò & multum immiscere. Quantum autem de propria voluntate inferitur, tantum de bonitate operis minuitur: Ergo multo melius erit, si haec obedientia fiant.

Dices, te habere pro duce, DEI voluntatem, illique velle per similia opera placere. Sed huic objectioni maxime adversatur, quia voluntas DEI saepe obscura est & incerta, & frequenter in ea percipienda plures errores, & variae perplexitates oriri solent.

Deinde, (quod etiam argumentum magnum est.) quod in ea consicienda & interpretanda proprium sensum adhibes, ac proinde etiam aliquid tui iudicii. Melius autem est, ita vitam instituere, ut nihil penitus de tuo immisceas. Nam haec est vera abnegatio, quam Dominus praecipit, ut nosmetipsos ita deseramus, ut nihil nostrum retineamus. Nec parvum superbiae signum est, velle reipsum in dignoscenda DEI voluntate regere. Nam (ut rectè ait Divus Joannes Climacus, gradu 25.) Humilis semper abominatur voluntatem suam, velut seductricem & errantem. Et quamvis omnes ejus cogitationes & facta Divinae Regulae congruentia sine: adhuc tamen non sequitur voluntatem suam, nec credit sensui suo. Nam (ut rectè Divus Augustinus 14. de Civitate Cap. 13. Ubi dixisti, Meus sensus sufficit mihi: ibi desisti, ubi tuo consilio placuisti.

Et confirmatur: quia hanc esse DEI morem certò nobis constat, ut cum ipse per se, vel per Angelos illuminare omnes posset, malit tamen homines ab hominibus doceri: quod propter mutuam charitatem aliquando fit: aliquando tamen, & saepius, ut dum alter alteri subjicitur, humilitatem exerceat. Hoc Cassianus Collatione 2. Cap. 24. Simeonis exemplo demonstrat, quem Dominus suam doctrinam erudire noluit, sed semel & iterum tenem Heli voluit adire: & quem ad suum vocabat obsequium, ejus tamen, qui veluti ei superior erat, licet sanctitate inferior, institutione informari voluit. Actorum quoque 10. Cornelium ab Angelo alloquente, ad Petrum pro doctrinae institutione remissum fuisse legimus. Et (quod magis est) ipsum Apostolum Paulum, quem Dominus tanti fecit, ut ipse non per Angelos, sed seipso eum vocaret Act. 9. & quem uno verbo instruere poterat, ad Ananiam mittit: Surge (inquens) & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Quem locum Divus Bernardus in sermone de Conversione beati Pauli aptè Religioni applicat, quam Religiosi ingrediuntur, ut edoceri per hominem, discant quae sit voluntas DEI. Omnibus igitur tam perfectis, quam imperfectis, tam doctis quam indoctis divina providentia mediis aliis hominibus lumen impertiri solet.

Idem rationibus astruitur ac confirmatur.

Act. 10.

Ccc Secun

LESU
Spiritu
II

Secundò eadem veritas efficaciter comprobat: quia qui per Prælato obedientiam ad similia opera prærequirit, si licentiam obineat, jam exercet actum obedientiæ, & abnegationis propter iudicium, & voluntatis in hac re, & insuper præstat opus à se concupitum, & illius meritum consequitur: si vero à Prælo licentiam non obinet, prædicta omnia etiam consequutus est. Nam in primis propriam voluntatem & iudicium in hac re depressit ac abnegavit, & præterea operis, quod nitebatur facere, merito minimè frustratur: cum voluntas apud DEUM pro facto reputetur. Ille vero, qui non consulto Prælo, & absque ejus licentia opus quantumvis bonum præstat, tantum facit illum actum, qui in ipso bono opere exercetur: mercedem tamen obedientiæ non consequitur; imò se exercens in propria voluntate & iudicio, in ipso opere multum de merito amittit, & fortè, imò certius propriæ quæstioni intendit. Quare ille loco mercedis ac retributionis, iudicium & penam subibit. Rectè igitur Bernardinus *Sermone 71. in Cant.* tractans illa verba Isai. 58. *Quare jejunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescivisti? Ecce in die jejuniij vestri invenitur voluntas vestra &c.* Si in die (inquam) jejuniij mei invenitur voluntas mea, non tale jejunius elegit sponsus, nec sapit illi jejunius meum, quod non solum obedientia, sed propria voluntatis virum sapit. Ego autem non solum de jejuniis, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni observatione monachi, ubi invenitur voluntas sua in ea, & non obedientia Magistris sui, id ipsum sentio mirè me prosum observantibus illis, nisi bonas in se, tamen inter ista, ubi ista virtutes censuerim deputandas. Graude malum propria voluntas, qua sit, ut bona tua tibi bona non sint: quia nihil omnino, quod propria inquinatum sit voluntate, gustabitur, qui pasceatur inter ista.

Nec vitandum est, quod Prælati nostrum desiderium & profectum impediã. Nam si hoc ad gloriam DEI tendit, & ipsi DEO gratum existit, DEUS Prælati cor facile inclinabit, ut facultatem ad tale desiderium exequendum tribuat, & sanctis in hac re intentionibus subditorum fauveat, ut ex sancta Scriptura facile accepimus, cum sanctos Daniel simul cum locis suis abstinenciam servare voluit: quia cum rogasset tunc Principem Eunuchorum, ut sibi ad hoc facultatem tribueret, ait sacer Textus, *Dedit autem DEUS Danieli gratiam & misericordiam in conspectu Principis Eunuchorum.*

Tertia ratio. Quia qui proprio nititur iudicio, sine superioris facultate opus quantumvis bonum aggrediens, maximis se periculis exponit. Nam, ut Benedictus ait ubi supra, vana gloriæ ei deputabitur, & non mercedi: & Basilus facultatum reputat. Quæ occasionaliter sunt intelligenda, & quasi immitte: nempe, quod his operibus absque obedientia peractis, initium vanæ gloriæ & infidelitatis circa Prælatum sumitur. Exponit se præterea variis erroribus. Nam, ut iidem Basilus, Bernardus, & Gregorius relati docent, hoc serpens antiquus inendit, ut per bona opera seducat subditos, ut seipso regere velint, & sic eos à Prælatorum ductu, & providentia separatos facile seducat, & in varios trahat errores. Unde D. Doctoribus *Doctrina 5.* Omnes virorum spiritualium lapsus & interitus ad proprium iudicium, quo seipso discernere

voluerunt, tanquam ad primariam radicem reddidit. Et demique Cassianus *Collatione 2. Cap. 11.* Nullo nemque (ait) visio tam præcipuum Diabolum Monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quam cum neglectis consiliis Seniorum, in suo sibi iudicio persuasit, ac definitione, doctrinam considerat.

Dico quorò: in nostra Regula nemini datur facultas supererogandi absque Prælati consilio & consensu. Hoc dictum in primis patet: quia vult à Regula intelligenda est secundum sanum sensum, & magis accommodatum ad spirituales profectum: hic enim est finis Regulæ. Neque quisquam sanæ mentis credere, aut suspicari poterit, Regulam divino spiritu dictantem factam nobis indicare, aut præcipere viam, non quæ ad salutem, sed quæ ad interitum ducat. Epulino diuò esset hæc, si unicuique, inconsulto Superiori, liceret maiora onera, vel alia à Regula sibi imponere. Constat enim ex dictis, quod non sit hoc detrimentum. Quare quando Regula moner, unum quemque in melius proficere, & maiora his superaddere, intelligenda est cum Superioris licentia. Quod mihi ex eo probatur, quod cum hæc sit communis sanctorum Patrum sententia; non est credendum, ab ea Regulam nostram voluisse discedere.

Secundò probatur: quia Regula in hac parte non præcipit, sed potius in vitat, & monet ad supererogandum; hæc autem admonitio siue consilium non excludit obedientiam, aut Prælatorum discretionem. Nam similiter omnes Sancti, quotquot in Ecclesia fuerunt, laudent hanc supererogationem & spirituales profectum, ut ex præcedenti dubio latius constat. At, stante hoc Sancto consilio, sancti vix semper docuerunt, adhuc requiri Prælati opus obedientiam, ut prædicta supererogatio rectè & debite fiat. Ergo nihil obstat Regulæ consilium, quin in his operibus debeamus semper Prælatum consulere. Et confirmatur: quia multa sunt bona opera supererogationis, in tantis misericordis, & alia, quæ si quis sine Prælati assensu præstare posset, facile Religioni observantia destrueretur.

Tertiò & urgentius patet: quia, etiam si hoc esset præceptum Regulæ, deberet intelligi cum debitis & necessariis circumstantiis: quæ una est, ut fiat cum debita discretionem, quæ in hac parte nihil aliud est, quam uti Superiorum consilio & adiutorio. Omnis enim discretio in hoc sita est, ut alieno regantur arbitrio. Docet id Cassianus *Collat. 2. Cap. 2.* ubi extenuata Divi Antonii, omnes disceptiones & errores ex defectu discretionis originari, & ob huius defectum plures esse deceptos, neque in arripita virtutis via perditasse, demonstrat his verbis: *Quamobrem quid principiter ducas ad DEUM, nisi illorum causa diligenter fuerit à nobis indagata. Illi enim cum exuberarent prædictarum opera virtutum, discretio sola desiciens, usque ad finem ea durare non sinit. Neque enim alia lapsus eorum causa deprehenditur, nisi quod minus à Senioribus ipsis, nequaquam potuerunt rationem discretionis adipisci.* Et *Cap. 5.* dum de ruma Heonis tenet agit: *Nonne (inquam) quia minus discretionis virtute possessa suis dispositionibus regi, quam insipientium tutu majorum maluit obedire? Sed & clarius & apertius Cap. 10. ejusdem Collocationis, Ab-*

Bar Moyses prædixit veritatem ostendit. Vera
(inquit) discretio non nisi vera humilitate acquiri-
tur: cujus humilitatis hac erit prima probatio, si
universa non solum quæ agenda sunt, sed etiam quæ
cogitantur, seniorum reservantur examini, ut nihil
quis suo iudicio credens, illorum per omnia defini-
tionibus acquiescat, & quicquid bonum vel malum
debeat judicare, eorum traditione cognoscat. Quæ
institutio non solum per veram discretionis viam do-
cebit incedere: verum etiam cunctis fraudibus &
insidiis inimici servabit illatum. Nullatenus enim
decipi poterit, quisquis non suo iudicio, sed Majorum
vivit exemplo. Hæc Cassianus. Et idem apud Cap.
11. 16. & aliis ejusdem Collationis, veram di-
cretionem Monachi in hoc consistere sapius
docet, ut neque agere quidquam, nec discernere
absque Superiorum iudicio præsumat.

Vera
mona-
chi, in
quo con-
sistat, di-
cretio.

Idem luculenter Bernardus serm. 3. de Circun-
sione, docet: ubi loquens de Religiosis, sic ait:
Ergo ne incurret qui currit, illuminari necesse est
lumine discretionis, quæ mater virtutum est, & con-
summatio perfectionis. Hæc nimirum docet, Ne quid
nimis. At verò, quia omnino rara ista avis est in ter-
ris, huius discretionis locum in vobis (fratres) sup-
pleat virtus obedientia: ut nihil plus, nihil minus,
nihil aliter, quam imperatum sit, faciat. Rectè
igitur & congruè ubi nostra Regula monet, ut
in supererogationibus discretionem utamur, ex-
poni debet, Discretio, id est, consilio & consen-
su Prælatorum, sive Seniorum.

Dixi, Seniorum: quia fortè aliquando con-
tinget, Prælatum ita esse timidum aut tepidum,
ut nullam præbeat licentiam, nec similia opera
ei multum placeant: & tunc eligendus est Con-
fessor, aut Pater spiritualis, vir pius & prudens;
& ejus consiliis & definitionibus in omnibus
standum erit. Tutius tamen est, quando id
commode fieri potest, Prælatum adire, & eum
consultere. Nam Prælati cum DEUS subditi-
orum regimen commiserit, ab illis præcipuè vult
subditos gubernari.

Unde ad primum argumentum in oppositum
exuper dictis constat.

Ad secundum, Quod DEUS non solum
movet nos, ut recta operemur; sed ut rectè
& debè ea operemur. Rectè autem operari,
est, cum debitis circumstantiis opus perficere:
quarum una ex possibilibus est discretio; quæ in
eo consistit, ut subditi in omnibus Prælatorum
consilio regantur. Ad confirmationem dicitur,
Sanctos exhortari nos ad proficiendum quolibet
momento: iste autem profectus verè &
propriè acquiritur per obedientiam; alias enim
vertitur in defectum: neque per hanc spiritus
DEI extinguitur, sed potius accenditur.

Ad tertium respondetur, omnes viros per-
fectos & sanctos tempore hanc viam proficiendi
observasse, ut constat ex Cassiano dicta Collat.
2. Eremitæ verò, qui hoc obedientiæ præsidio
destituti fuerunt, vel in initio suæ conversationis
aliorum doctrinam instituti sunt, vel si hoc ca-
ruere, semper animi præparationem habebant
ad recipiendum aliorum consilium & instru-
ctionem, si adesset: & ob id à DEO illuminari
meruerunt.

Ad ultimum responderi potest, omnia in hac
vita mortali plena esse laqueis & periculis. Quare
illud eligendum est, quod minori periculo
subest: minus autem periculum est vanæ glori-
æ, quam proprii iudicii & voluntatis. Nam
Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

per hoc ad innumera alia aditus patet. Quare
eligendum est magis, cunctis cum obedientiâ
agere, etiam si aliquo vanæ gloriæ periculo
conamur, quam ex propria voluntate & judi-
cio bonum quodcumque operari: quia hoc, ut
ex dictis constat, periculosissimum est: Pericu-
lum verò vanæ gloriæ paulatim obedientiæ me-
rito extinguitur.

D V B I V M Ultimum.

Quæ sint opera supererogationis, quæ
nunc in nostra Religione supra
Regulam observari præ-
cipiuntur?

Quum in Regula, ut præcipua media ad con-
sequendam perfectionem, tam oratio &
meditatio scripturarum continua, quam alia
arctioris vitæ documenta præscribantur, quæ
magnis ponderis videri poterant: Religio
tamen nostra divino consilio ac favore excitata,
& adhuc rigidioris ac districtioris vitæ zelo ducta,
supra id, quod Regula præcipit, multa alia
molesta & acerbiora corpori, maturè supererogavit.

Circa primum, nempe orationem mentalem,
quæ in Regula diu ac noctu exerceri decernitur,
cum nulla hinc præcepto additio fieri posset, ad
commodiorem rationem ejus observantiam, duas
integras ac determinatas orationis horas ab
omnibus simul tenendas statuit: alteram primo
manè, alteram verò vespere: in quibus omnes
simul ad orationem in choro convenire debent:
quia, ut optimè noster sapienissimus Thomas
Waldens. de sacramentalibus titulo 1. Cap. 2. num.
11. ait: Oratio continua & sine intermissione, penitus
extinguitur, nisi orationi certis horis, aliis curis &
negotio omnibus, studeamus. Quod ex Augustino in
Epistola ad Probam confirmat. Et nos D. Basilium
in simili proposito loquentem inducamus, qui
in Regulis sol. in retrogatione 37. sic ait: Nec ve-
rò quia omni tempore gratiarum actio & lege præ-
cepta est, & nostra vita necessaria secundum natu-
ram & orationem demonstrata est: negligere ob id
oportet constituta orationibus in fraternitatibus
tempora, quæ necessaria delegimus, unoquoque pro-
priam quandam recollectionem honorum à DEO
habente. Diluculum quidem, ut primi motus avaritia
ac mentis oblationes sine DEI, & nihil aliud curan-
dum suscipiamus, prius quam cogitatione de DEO de-
lectati sumus: velut scriptum est Psal. 76. Memor sui
DEI, & delectatus sum. Neque corpus moveamus
ad orationem, priusquam faciamus quod dictum est
Psal. 5. Ad te orabo Domine, mane exaudies vocem
meam: mane astabitis &c. Et infra: Ceterum com-
pleto die gratiarum actio fiat de his, quæ in ipsa data
sunt nobis, aut rectè facta. Ecce apud Basilium rati-
onem, ob quam non obstantè communi de je-
gitatione consilio, oportuit certas horas desi-
gnari: & unam manè, alteram vespere opportu-
nas censeri.

Determinata etiam sunt prædictæ orationis
tempora; & cautum, ut omnes simul ad ora-
tionem conveniant, propter magnum emolumentum,
quod ex multorum societate solet provenire.
Nam sacra Scriptura divinitus traditum est
Eccles. 4. Si dormierint duo, sivebuntur mutuo: unus
quomodo calefiet? Ad hoc igitur frigus respicientem.
Eccles. 4.

dom, ac spiritum accendi, qui solitariè orantem sæpe solet invadere, propulsandam, nihil aptius, quam ut duo foveantur mutuo: & quo plures fuerint, eo etiam magis calorem auget, & multiplicari necesse est. Sic enim videmus, viridem adhuc stipitem inter alios ad dentes carbones eadem illorum flamma faciliè comburi. Sic profus nobis evenire solet: nam separatim orantes, frequentius languemus: aliis autem hominibus orationis ardore incensis permixti, illorum exercitiis nullo labore incalescimus: & ob eam causam, inter alias, communis est inter nos in duobus illis designatis temporibus oratio.

Præterea orationem mentalem maximè juvat vocalis (ut supra Cap. 7. de Horis Canonicis monstravimus) hæc autem in nobis ita exercetur, ut cum liberum esset in canendis Horis, suaviorem concentum eligere, sine modulatione tamen aliqua simplicissimus quidam psallendi modus institutus sit: quod & orationi, & penitentium statui maximè congruebat, ut supra Cap. 7. ex Augustino tradidimus. Et tandem geminum quotidianumque conscientia examen ab omnibus, in Choro convenientibus, faciendum in nostris Constitutionibus statutum: quod itidem orationis fervorem, ne extinguatur, maximè juvat solet.

Ad secundum verò, quod carnis castigationem ac vitæ asperitatem concernit, reduci possunt ea omnia, quæ molesta & acerba, tam in victu & vestitu, quam in reliquis in Constitutionibus decernuntur. Hæc enim omnia ad jugem, atque indistruptam orationis perseverantiam tendunt, & ad perpetuam mentis ductur puritatem: de quo latius præfati sumus *Dubio tertio* nostrarum præfationum.

In primis igitur, nudis pedibus nostri Ordinis professores incedere debent, ita tamen, ut sandaliis uti liceat. Ac proinde caligæ, nisi necessitate itineris vel infirmitatis, ferri prohibentur. Præterea corporis indumenta, sive Religiosorum vestes fieri debent ex largia, quæ Hispanicè dicitur, *Saya*, *O*, *Xirga*, coloris gisei: & hæc stricta esse debere decernitur. Neque ulli permittitur aliam vestem ferre, aut possidere, præter habitum, & exteriorem tunicam, & interiorem ex stamena confectam.

Ad dormiendum insuper nulla ratione culcitris uti licet, sed omnes pro stramentis, corticibus arborum vel tabulis cum coopertoriis simplicibus vel duplicibus utuntur. Ultra quæ ad majorem corporis castigationem, omnibus anni diebus alternativè (excepta die Dominica) omnes in communi disciplinam accipiunt, quæ durat quandiu cum cantu dicitur Psalmus, *Miserere mei*, cum Antiphona, *Christus factus est pro nobis &c.* & tribus orationibus, nempe, *Protege Domine famulos tuos*: secunda pro Ecclesia: & tertia tandem pro Rege, scilicet, *Quasumus omnipotens DEUS, ut Rex noster Philippus*. Quæ disciplina communis ita inviolabiliter fit, ut non nisi paucissimis, intra annum diebus, intermittatur. Quibus addo id, quod quotidie in Refectorio post cenam vel collationem omni tempore fit, cum vel zelator aliorum culpas publicè deregit: vel ipsi Fratres, nemine compellente, suas coram omnibus confitentur: ubi etiam pro earum castigatione frequenter à Præsidente publica corripuntur penitentia.

Constitutionibus etiam nostris districtè cavetur, ne quis in cella sua aliquid particulare, præter id, quod omnibus concessum est, habeat: & sic nec unum quidem pomum, etiam Prælati in cella reservare, sine magna pena licet. Cellam etiam suppellex simplex & pauper omnibus tribuitur: ut, ut supra Cap. 1. alium & aliquos libros, quos è communi Bibliotheca acceptos habere solent, qui studiis vacant; & unam vel alteram imaginem, neque ulla alia utensilia inveniantur. Nec non in communi, præter paupertatem, quam Regula præcipit, iis etiam, quæ licitè habere permittum erat, ut sunt capellanis, & alii ex aliis causis redditus, Religio omnino renunciavit.

Et insuper humiles domus, & utensilia vigilia possidentur, quæ æquè omnibus sunt communia. Adhuc autem in Refectorio mappa omnino prohibita sunt: ubi communis mensa sternitur, tam Priori Generali, quam aliis, & æqualia fercula omnibus distribuuntur: neque in hac parte inæqualitas aliqua permittitur, nisi pro evidenti necessitate. Omnes etiam ad communia officia Monasterii, nullo excepto, nisi quæ necessitas eximit, per septimanam deputantur tam Prælati, quam subdii.

Denique cum Regula tantum præcipiat, ab Exaltatione sanctæ Crucis usque ad Dominicam Resurrectionis jejunare; Religio præter jejunia in aliis temporibus ab Ecclesia instituta, in omnibus vigiliis B. MARIÆ Virginis, in vigilia Corporis Christi, S. ELLÆ, & tribus diebus Rogationum, & in omnibus Feriis sextis per annum adjeicit.

Nec illud est omittendum, quanto cum rigore in abstinentia ab usu carnum procedatur; quanta distinctione silentium suis temporibus, & locis observetur: quanta cura peculiares inter Religiosos confabulationes, etiam aliis temporibus caveantur: & insuper, quam difficulter secularibus aditus ad alloquendos Religiosos pateat, ita, ut sine licentia, ad eorum colloquutionem minimè admittantur. Ob quam causam maximè Navarrus in *Consilio, consilio decimo de Regularibus*, Ordinem Carthusiensem commendat.

Hæc sunt, quæ Constitutiones nostræ supra *Cõstituta* id quod Regula continet, in asperitate vitæ & aliis supererogaverunt. Omitto nunc strictam obedientiæ vinculum, sine qua nec bibere utique licet: paupertatis arctissimam professionem, & alia asperiora exercitia, & Religiosas functiones, quæ ut in plurimum duriores, ac lenius repugnantes sunt.

Nolo hic referre eximia illa, & quamplurima supererogationis opera, in cœnobii nostris eremiticis fieri solita, quorum incolæ ad vivam præsentem videntur, in vitæ rigore & orationis assiduitate, aliisque virtutum heroicarum exercitiis Hilationes, Onophrios, Macarios, aliosque eorum ætatis Eremitas & Anachoretas: de quibus cum S. Bernardo *serm. 4. in Psal.* Qui habitabat, dicere possumus: *Credo nullum his esse, qui, si quartam partem eorum, qua facit, in saculo adhiberet, non adoraretur, ut sanctus repudiaretur, ut Angelus.*

Atque Eremiticis nostris asceticis frequentantur; de quibus etiam legentibus nostris. Didacus à JESU MARIA *lib. de Eremito Bolatque*, alisque in Hispania sitis Eremiticis nostris Asceticis.

Apertè ergo Chrysoſtomus in Timoth. Homil. 14. de monaſterio loquitur eſt dicens: *Verè domus lectu ſunt Monasteria, ubi ſaccus, cinis, ſolitudo, jejuniu, terra acubatio: ubi nullus riſus, nec ſecularium rerum turba: omnia pura à odore, ſanguine, tumultu, turbatione, &c.* Et cum idem in hoc ſtatu adeo multà auſtera aſperaque conſpiceret, univerſos Religioſos (merito) *Cruſifixos* appellandos cenſuit. Nec tamen nos tanta vitæ aſtutia & auſteritas deterreat, aut frangat. In hac enim Cruce, in hac ſolitudine, in hoc vivendi modo, licet in ſpecie aſpero & duro, quæ ſolatia, quæve gaudia inveniantur, ſolus novit, qui ipſa accipit. Nam ut Iſraelitis olim, cum ſiti laborarent, ſilices ipſi aquas concedebant; & ſi aliquando amariores aquæ occurrerent, ligno ſtatim immiſſo reddebantur vitæ inſtituto, licet interdum intuentibus aliqua ita gravia appareant, ut ſolo aſpectu deterreat: eadem tamen (cum in ulum verſa fuerint) non minus quàm dulces aquæ delectant: ſitque divina providentia, ut aqua de petra, oleumque de ſaxo duſſimo educatur.

Accedit præterea divina gratia, quæ jugum hoc à facie olei, quod ab ea dimanat, facit computreſcere. Neque hic tamen finis. Nam dum ſpes illius vitæ & mercedis æternæ, quam ſibi quiſque proponit, attenditur; neceſſo eſt,

ut id ſentiamus, quod ſanctus Bernardus, qui omnes has corporis moleſtias & vitæ aſperitates ſemini comparat, in quo faciendo etiam ſi damnum aliquod ſequi videatur; inſipiens tamen eſſet, quæ ejus damni metu ſeminare deſiperet, cum multò majus ſit lucrum, quod percipitur. Ejus verba referam; Ait enim in Pſalmo; *Qui habitat, ſermone 10. Quomodo dicunt vobis carnales? Crudelis eſt vita veſtra: non parcitù carni veſtra. Eſto, non parcimù ſemini; in quo ei magis parere poteramus? An non melius eſt illi renovari & multiplicari in agro, quàm in horreo putreſcere? ſic vos parcitù carni veſtra? Simus nos crudeles interim non parcendo: at vos plane parcendo crudeliores, ſiquidem etiam nunc caro noſtra requieſcit in ſpe. Hæc Bernardus. Cui optimè Auguſtinus de verbis Domini ſermone 9. ſubſcribit: *Quàm facile (inquit) toleratur qualibet adverſitas temporalis, ut æterna pena vitetur, æterna requies comparetur! Hactenus Auguſtinus. Reſtat enim poſt hanc vitam illa vita & illa merces, quam oculos non vidit, nec auris audivit, & quæ in cor hominis non aſcendit; & tunc dabitur nobis pro cinere corona, oleum gaudii pro lactu, pallium exultationis pro ſpiritu mæroris, ut Eſaias Cap. 6. prædixit: & inſuper cum Patre, Iſaias 5.6. & Filio, & Spiritu ſancto perfruamur æterna gloria.**

Amen.

F I N I S.

Sciendum, quod præter Thomam nostrum in Regulam ab Alberto Patriarcha Carmelitis traditam, complures eruditione pietateque eximii Commentarios scripserint, in quibus *S. Albertus Drepanita*, Siculo, *Guilielmus de Sanvico*, Syrus, *Ioannes de Bachone* Anglus, cognomento *Doctor Resolus*, Theologorum sui temporis Princeps, qui in sua mystica expositione, præcipuos Regulæ articulos cum SS. Virginis MARLÆ vita ac virtutibus comparat: *Philippus Ribottus*, Hispanus, *Sibertus de Beke* Belga, *Heliodorus de Cremona*, Italus, *Angelus de Salazar*, Hispanus, *Ioannes Soreth*, Nortmannus, *Hieronimus Gratianus & Didacus Coria*, Hispani, *Valerius Ximenez* Episcopus Algarensis, *Ioannes Baptista de Lezana*, & ex Discalceatis ven. P. *Ioannes à IESV MARIA*, Calaguritanus, *Franciscus à S. Elia*, cujus Commentarij supra pluries citavimus, *Emmanuel à IESV MARIA*, qui quatuor integros Tomos sub titulo *Fructus Carmeli*, in Regulam edidit Romæ ac Neapoli, *Nicolaus à IESV MARIA*, & *Jacobus à Purificatione Poloni*, & *Antonius à Spiritu sancto*, Lusitanus, Episcopus Angolensis Regni Congo, cujus Annotationes in Regulam non semel supra laudavimus, quæ extant in 2. part. *Directorij Regularium Tract. 3. Dissut. 6. Sect. 2.* quæ etiam nonnullos alios num. 462. juxta editionem Coloniensem, quæ Lugdunensi est auctior, laudat Regulæ Alberti Commentatores.

Post tot Regulæ hujus insignes Commentatores, aliosque non paucos præclaros ejus Encomiastes; post tot sæculorum decursum, quibus semper, ut *eximia sanctitatis norma* habita fuit; post toties repetitas summorum Pontificum illius approbationes ac confirmationes; post tot, tamque celebres, qui sub ea Deo militarunt, univèrsamque Ecclesiam illustrarunt, sanctos, prodit hoc nostro primùm tempore Neocriticus quidem Scriptor, qui illam velut *brevev nimis, improporionatam, insufficientem, maucam & mutilam* taxare, carpere & vilipendere præsumpsit: nec S. Augustini Regula ab illius impugnatione & vilipendiis planè immunis mansit.

Verum non est illi novum, neque mirandum, quod aliorum Religiosorum Ordinum, præsertim Carmelitarum Traditiones atque Historias, etiam à Sede Apostolica, sacraque Rituum Congregatione receptas & approbatas impugnare, carpere ac taxare non vereatur, cum nonnulla etiam à Romana & univèrsali Ecclesia ab immemoriali tempore, imò plurimis sæculis, recepta & asserta ipsa admittere renuat, cujus cum plura valeam, duo duntaxat hic exempla insinua- bo. *Symbolum S. Athanasii*, quod sub ejus nomine in Prima Dominicalis officii in univèrsa Ecclesia hæcenus recitatum fuit, non vult esse *S. Athanasii*, sed nescio cujus ignoti Authoris: *Libros S. Dionysii, Arcopagiti de Ecclesiastica Hierarchia*, qui hæcenus sub ejus prodierunt semper nomine, de quibus sic loquitur Romanum Breviarium in lectionibus 2. Nocturni festi ejus S. Dionysii, *libros scripsit admirabiles ac plane caelestes de divinis nominibus, de caelesti & Ecclesiastica Hierarchia & c. hoc ipsum, non pauci è SS. Patribus, in quibus est S. Thomas Aquinas, etiam tradidè- re: ipse autem his non obstantibus, absolutè negat S. Dionysium eorum esse authorem.* Carmelitanam Regulam ab ejus injuriis tuendam suscepit quidam hujus Ordinis Alumnus, insigni Tractatu Colonia excuso Anno 1682. sub hac inscriptione: *Heroica Carmeli Regula, à SS. DEI Propheta ELIA vita & exemplo tradita: ab Hierosolymitanis Patriarchis IO ANNE & ALBERTO conscripta: à cuiusdam scriptoris vilipendijs vindicata, per R. P. Valentinum à S. Amando, ejusdem Ordinis Historiographum, ac quondam Sac. Theolog. Professorem.*